

GLAS

GLASILO DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA U VOJVODINI

RAVNICE

SRETAN
USKRS!

Haiku 67.

Iz drugih

se razloga rodih da sve ovo podnesem

Riječ ispred...

Nismo niti mislili da će se neki zaustaviti na običnim, javnim, providnim tvrdnjama da su srpski i hrvatski jezik jedno isto, pošto su odmah zatim neki drugi zakliktili pitajući se gdje su Hrvati (DSHV) iz Izvršnog Odbora. Desila se nepravda, jer Hrvata iz DSHV u Izvršnom Odboru nema, pa nema... To što ih nema niti drugdje, nije bitno, ali kad se skupljaju politički poeni i budući glasovi onih jugo-orijentiranih, ovo iznijeto negodovanje dobro će doći. Prvo je DSHV pokraden na izborima - jer odista, na proteklim općinskim izborima je baš upravo DSHV najviše pokraden -, a oni koji su ga okrali sada pak žale za njihovim odbornicima. Jedni zato što nemaju - za većinu - dovoljan broj glasova u subotičkom parlamentu, drugi pak zato što nemaju više dežurnih krivaca.

Ali, ono što u prijašnjem sazivu subotičkog parlamenta nisu uspjeli sprovesti 11 odbornika stranke DSHV - kao primjerice uvođenje hrvatske redakcije na Radio Subotici,

možda će uspjeti naša sadašnja tri odbornika. Jer, osim broja odbornika, nema nekih drugih niti boljih niti lošijih okolnosti: do sada je DSHV „gurao“ globalni program suživota u gradu, pa je tako samo po kadkad u svojim pravima dolazio na red, a danas mu je jasno sa kim ima posla i što spram toga može očekivati. Jedva smo se nekako osvijestili što, eto, netko, pa makar i u reklamne svrhe, misli da je DSHV zapostavljen neulaskom niti jednog njegovog predstavnika u Izvršni odbor, kad se upravo prije skupštinske sjednice oglasio SPS tvrdnjom da u ovom gradu ima važnijih stvari na koje je neophodno potrošiti novac, dok u isto vrijeme obnova Hrvatskog kulturnog centra može da pričeka. To što je zadnjih godina općina „bogato“ materijalno učestvovala kod obnove i restauracije SKC i MKC, bilo pa prošlo, ali sada je HKC došao na red i vrijeme je stati rasipništvu na kraj. Ovo je pravi primjer kako strpljivost nije uvijek najisplativija vrlina.

Od važnijih zbivanja u Subotici „dogodio“ se i „Bal gradonačelnika“, kao u stara dobra vremena. Tadašnja gospoda su to, istina, radila sa većim stilom i vjerojatno ne u doba korizme (u to vrijeme se nije slavio niti 8. mart), no, vremena se mijenjaju. Sve u svemu, plesnu priredbu je otvorio osobno gradonačelnik Subotice sa suprugom, dok su se gosti nadmjetali tko će sjesti što bliže gradonačelnikovu stolu kako bi bili viđeniji i uvaženiji. „Kad je bal, nek je bal“.

U proteklom periodu smo mnogo što šta doznali. Između ostalog, da u Srbiji nema prave oporbe, da se za dobrim konjem diže prašina te da su starosjedoci Subotice, nitko drugi do - žabe i amebe. Nakon ovih izjava i dosjetki, biračima ništa drugo ne preostaje već da sljedeći put pri izborima bolje porazmisle, ukoliko se dotle ne preobraze u jedan od svojih pra-oblika, žabu ili amebu i na taj način izgube pravo glasa.

A do tada, svima želim sretan i blagoslovljen Uskrs!

Urednica

SIN BOŽJI I NAŠ OTKUPITELJ ISUS KRIST MORAO JE PROĆI CIJELI KRIŽNI PUT I SMRT NA KRIŽU DA BI USKRSNUO I NAS LJUDE OTKUPIO.

U UVJERENJU DA JE NAŠA GOLGOTA IZA NAS I U NADI SKORIH BOLJIH DANA SVIM ČLANOVIMA I SIMPTIZERIMA DSHV, SVIM HRVATIMA IZVAN HRVATSKE I U NJOJ, KAO I SVIM LJUDIMA DOBRE VOLJE PREDSJEDNIŠTVO I VIJEĆE DSHV ŽELI SRETAN USKRS

* Autor slike i stihova iz zbirke pjesama „Nepozvani poziv“ na naslovnoj strani - Matija Molcer

GLAS RAVNICE - Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini-urednik: Lidija Molzer, Uređivački savjet: Lazar Merковиć, Milivoj Prčić, Marko Kljajić, Ivo Kujundžić, Izdaje: DSHV, 24000 Subotica, I. Milutinovića 31, tel&fax: 51-348, ž.rn.: 46600-603-4-3338 SPP Subotica, HRID Subotica. List je registriran kod Ministarstva za informacije Republike Srbije pod brojem 2087. Izlazi mjesečno. Tisak: studio "Bravo", Braće Majera 43/a, 24000 Subotica

VIJESTI

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini

IZJAVA ZA JAVNOST

U srijedu, 12.3.1997., u Palači federacije u Beogradu održan je sastanak izaslanstva DSHV u sastavu: mr. Bela Tonković, Josip Gabrić i Mata Matarić sa saveznom ministricom dr. Margit Savović i njezinim suradnicima. Sastanak je održan na zahtjev DSHV.

U dugom i otvorenom razgovoru konstatirano je da je SR Jugoslavija Sporazumom o normalizaciji odnosa s Republikom Hrvatskom preuzela obvezu da osigura Hrvatima, građanima SRJ, sva prava po najvišim standardima međunarodnog prava. Do sada, nažalost, još nije došlo do realizacije preuzetih obveza ni u jednoj točki.

Pozornost međunarodne zajednice sve više se usredotočuje na SR Jugoslaviju i stanje ljudskih i građanskih prava i prava nacionalnih zajednica.

U duhu nastojanja rješenja hrvatskog pitanja u SR Jugoslaviji DSHV traži:

- da Savezna vlada poduzme korake oko razgrađivanja negativnog i stvaranja pozitivnog raspoloženja u javnosti prema Hrvatima, čemu bi mnogo doprinijela izjava predsjednika Savezne vlade da su i Hrvati punopravni građani SRJ;

- da nadležni organi poduzmu zakonom predviđene korake protiv prekršitelja prava i počinioca zakonom zabranjenih djela protiv Hrvata;

- pregovore sa Saveznom vladom i republičkim vladama, te njihovim odgovarajućim resornim ministarstvima oko ozakonjenja statusa hrvatske nacionalne zajednice u SRJ kao i oko organizacije hrvatskog školstva, sredstava javnog informiranja, kulture, direktnog političkog mandata, proporcionalnog udjela u organima uprave, kao i o drugim pitanjima iz oblasti kulturne autonomije Hrvata u SR Jugoslaviji.

DSHV nadalje pozdravlja spremnost na sklapanje sporazuma između SR Jugoslavije i Hrvatske o pitanjima od obostranog interesa i traži da se i DSHV uključi u pregovore oko Sporazuma o međusobnoj zaštiti manjina i oko Sporazuma o dvojnomo državljanstvu.

Obje strane smatraju da je potreban konstruktivni dijalog o otvorenim pitanjima i izražavaju svoju spremnost za daljnje razgovore.

predsjednik DSHV

Bela Tonković

Subotica, 4.03.1997.

Danas je Demokratski savez Hrvata u Vojvodini posjetio Vladimir P Oulašević, šef Političkog odjela ambasade Ruske Federacije u Beogradu. U srdačnom razgovoru s Belom Tonković, Antunom Skenderović i Josipom Gabrić st., izmijenjena su viđenja političke situacije u Jugoslaviji, kao i raspleta situacije u istočnoj Hrvatskoj. Obje strane sa zadovoljstvom su konstatirale bliskost pogleda u mnogim pitanjima. Ujedno je dogovoreno da se ubuduće održavaju redoviti kontakti.

Zagreb, 13.03.1997.

Pred Novinarskim domom u Zagrebu, danas su se brojni novinari, kao i novinari Hrvatskog novinarskog društva, oprostili od vukovarskih novinara Siniše Glavaševića i Branimira Polovine koji su svo vrijeme opsade Vukovara nadljudskim naporima izdržali sve nedaće, i do pada Vukovara izvještavali o zbivanjima u gradu.

Nakon pada Vukovara, proglašeni su nestalima i za njima se tragalo punih 6 godina, da bi se iskopavanjem masovne grobnice na Ovčari ustanovilo, da su umrli mučeničkom smrću, kao uostalom i brojni ranjenici iz vukovarske bolnice.

Komemoracija Siniši Glavaševiću i Branimiru Polovini održana je u Novinarskom domu, a njihova imena uklesana su na spomen-ploču uz još dvanaest imena poginulih novinara u Domovinskom ratu.

VIJESTI

Petrovaradin, 15.3.1997.

Na inicijativu Nacionalnog demokratskog insituta (NDI) SAD za međunarodne odnose u Petrovaradinu su se sastala izaslanstva NDI i DSHV. Izaslanstvo NDI predvodio je Robert Benjamin, a DSHV su predstavljali Bela Tonković, Branko Melvinger, Antun Skenderović i Josip Gabrić st.

U dugom i srdačnom razgovoru izmijenjena su mišljenja o stanju demokracije u SRJ, međustranačkim odnosima i o organizaciji DSHV. NDI je obavijestio predstavnike DSHV da će otvoriti ured u Beogradu s namjerom da doprinosi razvitku nutarnje organizacije stranaka i demokratičnosti međustranačkih odnosa.

* * * * *

Subotica, 24.3.1997.

Henrik Stenman iz UN centra za ljudska prava u Beogradu

posjetio je DSHV gdje su ga primili Bela Tonković i Milivoj Prčić, predstojnik Odjela za ljudska prava DSHV. Gospodin Stenman se zanimao za stanje ljudskih i kolektivnih prava Hrvata u SRJ, posebno u Vojvodini u svjetlu doseljavanja Srba iz istočne Hrvatske. Predstavnici DSHV su sa žaljenjem konstatirali ne samo što unatoč Sporazuma o normalizaciji odnosa između SRJ i Hrvatske nije došlo do napretka u rješavanju hrvatskog pitanja, već SRJ ukinućem saveznog dužnosnika za pitanje ljudskih prava i prava manjina minorizira pitanje rješenja statusa i prava preko 30% svoga pučanstva, koliko čine manjine u SRJ. Osim toga je sa žaljenjem konstatirano da još uvijek nema niti od federacije niti od Republike Srbije pozitivnog odgovora na inicijativu DSHV o započinjanju pregovora između države i DSHV o bitnim pitanjima za rješenje hrvatskog pitanja u SRJ. Predstavnici DSHV su predložili, da OUN primijeni metodu rada

tako da inzistira na rješavanju onih pitanja koja se mogu riješiti, a na težim pitanjima neka se nastavi raditi. Dosađajnom metodom rada, naime, zbog ne nalaženja rješenja albanskog pitanja na Kosovu, što se postavlja kao ključno, blokirano je rješavanje i pitanja drugih nacionalnih manjina.

Rješavanjem rješivih pitanja postigao bi se napredak i malo po malo jačalo povjerenje između većinskog naroda i manjina.

* * * * *

Subotica, 26.03.1997.

Danas se u Velikoj vjećnici Gradske kuće u Subotici održava klavirski koncert sa početkom u 19,30 sati u izvođenju kanadskog pijaniste Alana Frasera, a u organizaciji koncertne agencije „Euroconcert“ iz Subotice.

Na programu su skladbe, Medtnera, Rahmaninova, Skrjabinina...

* * * * *

Piše: mr. Bela Tonković

VRIJEME DVOSTRUKIH MJERILA još uvijek nije prošlo

Proces raspetljavanja balkanske krize uvijek iznova pokazuje kako još uvijek nije prošlo vrijeme u kojem SPS i njegovi sateliti jedno govore, a drugo rade, dokumente potpisuju i odmah ih krše, vlastitu negativnu politiku opravdavaju samim postojanjem „onog drugog“... Bogatstvo varijacija je ogromno, a osnova je uvijek ista: dvostrukim mjerilima postići da se interesi vlastitog naroda ostvare, a interesi druge strane potpuno zapostave.

U zadnje vrijeme svjedoci smo da SR Jugoslavija potpisuje s jednim od entiteta suverene države Bosne i Hercegovine Sporazum o specijalnim odnosima, s Republikom Srpskom, i da se bori za dvojno državljanstvo hrvatskih Srba. S druge strane isto smo tako svjedoci kako ona istim žarom nastoji da ne dođe do pomaka na bolje u rješavanju pitanja vlastitih nacionalnih manjina, pa niti Hrvata, unatoč točkama 8 i 12 Sporazuma o normalizaciji odnosa s Repu-

blikom Hrvatskom. Briga o vangraničnim Srbima (novopečeni Prečani!?) je razumljiva i u mnogim točkama je i mi možemo prihvatiti, ali - na osnovi univerzalnog važenja prava. Bilo bi normalno pomisliti da sada i mi Hrvati možemo sklopiti neki sporazum o specijalnim odnosima s Hrvatskom, ali... O ovome ćemo morati kasnije. Isto bi bilo tako normalno da SR Jugoslavija prihvati s nama pregovore o rješavanju hrvatskog pitanja u SRJ, kao što se ustrajno

AKTUALNO

bori za interese Srba u Hrvatskoj, ali... I o ovome ćemo morati kasnije.

Taktika dvostrukih mjerila prožima državnu politiku u svim oblastima i u svim segmentima. A ona je ustvari politika SPS-a.

Tako se nedavno u „Blic“-u oglasio Veselin Avdalović, SPS-ov novoiznjedreni vrhunski političar lokalne razine i nedavno izabrani potpredsjednik SO Subotica. U svom intervjuu on izjavljuje kako SPS uvelike nastoji „da ovde ne dođe do suživota, što ga zagaravaju DSHV i SVM, nego do zajedničkog života“ (sic!). I onda se tehnolog upušta u etimologiju i tumači: „Suživot (...) znači da svako živi u svojoj ogradi(...) Mi ovde možemo samo zajedno živeti“. A taj „zajednički“ život, po SPS-u treba ovako izgledati:

- hrvatski jezik ne smije biti službeni jezik (sjetimo se samo kako se SPS borio protiv uvođenja hrvatskog jezika u službenu upotrebu u Subotici, čak je podigao i tužbu protiv toga pred Ustavnim sudom RS);

- ne smiju postojati hrvatske redakcije u sredstvima javnog informiranja, što je i sam Avdalović nedavno potvrdio, jer „jezik je isti“ (tehnolog to može procijeniti!), inače će se SPS pobrinuti da se oduzme, recimo, radiju frekvencija;

- u državnoj upravi Hrvati nemaju što tražiti: niti u okrugu, niti u sudstvu, niti u policiji, niti bilo gdje (činjenice to potvrđuju)...

...i tako bismo mogli nabrajati u nedogled.

Nadalje vrlo gospodin tvrdi da su „starosedeooci ovde (...) samo žabe i amebe, niko drugi. Svi smo odnekud došli, i Srbi i Mađari i svi ostali“. Hrvati su, dakako, „ostali“. I što se, po V.A., ima tko hvaliti da je ovdje starosjedio?! Pitamo se da li on zna gdje je rođen.

Ovo je krajnji izraz nepoštovanja truda i znoja generacija koje su stvorile Suboticu ovakvu kakva je i bez Avdalovića i njemu sličnih koji još nisu u nju ugradili ni kap svoga znoja, već samo uživaju plodove stvorenoga!

Nadalje tvrdi da od „neka-kve autonomije nema ništa“. Dok se njegova stranka bori za srpski entitet u Bosni, kulturnu i teritorijalnu autonomiju Srba u Hrvatskoj, ovdje, dakako ne, - Hrvati na takvo nešto nemaju pravo. Ni na kulturnu. Jer to bi bio „suživot - život unutar svojih ograda“! Za Srbe u BiH i Hrvatskoj je to, pak, uvjet za opstanak.

V.A. se nadalje jada: „Mi smo sa DSHV imali izuzetno loše odnose“. Razlog za to: „Bela Tonković je, praktično, samo išao po savete u Zagreb i samo ga je interesovalo da pronađe nekog ugroženog Hrvata ovde da bi ga plasirao u međunarodnu javnost...“

Loše odnose s DSHV je sustavno i ustrajno gradio, a i sada gradi, SPS svojom anti-hrvatskom politikom i politikom dvostrukih mjerila, što gore nabrojano dostatno dokazuje. A o postojanju ili nepostojanju „ugroženog Hrvata“ govori teror, pod okriljem, a ponekad i u organizaciji SPS-a, nad Hrvatima, što je rezultiralo progonom od oko 45.000 Hrvata iz Vojvodine od 1991. na ovamo. I međunarodna javnost o tome izvješćuje.

Dok SPS sklapa Sporazum o specijalnim odnosima s van-graničnim Srbima, dotle normalni odnosi jedne manjine sa svojom matičnom državom, u ovom slučaju Hrvata, se deklariraju za prepreku dobrim odnosima. Ovakav stav je aklatantni primjer bizantinizma.

Na koncu V.A., ipak, odražava optimizam: „U DSHV se pojavila grupa koja je mnogo realnija i, čini se, ide u pravcu

da artikuliše hrvatski živalj i njihovo mišljenje na jednim kvalitetnijim osnovama i odnosima, uz puno priznavanje države Srbije. Na to imaju pravo, jer su rođeni na ovim prostorima.“

Programski cilj SPS je najkasnije od siječnja 1992. uništenje političkih organizacija nacionalnih manjina. Taktika je različita: isprva se pokušalo to postići osnivanjem paralelnih stranaka (u našem slučaju Bunjevačko-šokačka stranka), pa osnivanjem institucija koje bi bile pod njihovom kontrolom, pa kad je sve to doživjelo debakl, sada se pokušava razaranjem iznutra: „postoji grupa...“. To su „realni“, oni su „rođeni ovde“, „ovo je njihova zemlja“. Oni su „dobri momci“, a Tonković i oni oko njega su „loši momci“. Pa da vidimo tko će se kamo svrstati?!

Da je ovo naša zemlja, ne mora nas potsjećati V.A. Da smo rođeni ovdje, to dobro znamo. I to generacijama. Da smo lojalni građani ove države nebrojeno puta smo izjavili. A gdje je lojalnost države prema nama?

Iskrenost SPS-a se vidi i po tome što nude „dobrim momcima“: ukidanje subvencija za obnovu HKC „Bunjevačko kolo“ i njegovu komercijalizaciju, tj. svođenje na ugostiteljski objekat. I to poslije obnove o gradskom trošku Srpskog kulturnog centra „Sv. Sava“ i mađarskog KUD „Népkör“, koji nisu bili „komercijalizirani“. Tko na to ne pristane, „loš je momak“.

I takav čovjek se deklarira da zastupa interese svih subotičana!

Izvor ideja politike dvostrukih mjerila SPS-a je zbilja nepresušan!

Reagiranja

OPET NEŠTO SPECIJALNO

U petak, 28. veljače potpisan je uz veliku pompu Sporazum o specijalnim paralelnim odnosima između SR Jugoslavije i jednog od entiteta Bosne i Hercegovine - Republike Srpske. Sporazum je od strane SRJ potpisao predsjednik Zoran Lilić, a od strane RS, njen predstavnik u zajedničkom Predsjedništvu BiH, Momčilo Krajišnik. Dokumentat je, kako je naglašeno, potpisan sukladno Daytonskom sporazumu. On bi trebao biti ratificiran od strane palamenata obje strane potpisnice, a reguliše odnose SRJ i RS na polju gospodarstva, kulture itd.

Komentari i kritike spram potpisivanja ovog Sporazuma su različiti. Amerika je nakon nekoliko dana oklijevanja nedvojbeno pružila podršku negodovanju predsjednika BiH Alije Izetbegovića i upozorila SRJ da je potpisivanje istog preuranjeno. Neophodno je bilo prvo izvršiti međusobno priznavanje SRJ i BiH te uspostavljanje punih diplomatskih odnosa, a tek potom su na dnevni red mogli doći razni specijalni odnosi entiteta BiH i drugih zainteresiranih država, ali razumljivo, uz ratificiranje tih dokumenata u Skupštini BiH, kako bi sve bilo u duhu Ustava Daytonске Bosne pa time i u duhu Daytonskog sporazuma.

Neki pak stručnjaci međunarodnog prava, potpisani Sporazum o specijalnim odnosima između SRJ i RS nazivaju sporazumom za osobnu upotrebu, koji je u ovom momentu bio neophoda kako Miloševiću,

tako i Krajišniku. Neki drugi smatraju da je Sporazum vrlo bitan za održanje sigurnosti u regionu, dok su, čini se, sami građani RS ponovo izmanipulirani i zavedeni, jer RS je ipak, ma koliko se ona činila samostalnom, neotuđivi dio BiH i po Ustavu i po Daytonu, te se o ovakvim ključnim dokumentima mora razpravljati i na centralnoj bosanskoj Skupštini. Sve u svemu, čini se da je ovaj potez srbijanskog predsjednika Miloševića svojevrsna odskočna daska za konačno i što bezbolnije (po njega) priznavanje Daytonске BiH.

Dok Krajišnik učvršćuje svoj položaj kao naredni pouzdan i poželjan suradnik Miloševića, dotle se predsjednica RS Biljana Plavšić odriče čelništva u budućoj „banana” državi i uopće ne odobrava potpisivanje ovog Sporazuma te izjavljuje kako je cio postupak „opasan prešedan”. Ponavlja se već viđena praksa da netko drugi u ime RS potpisuje nekakve sporazume, što narodu na tom području nije donijelo ništa dobro u proteklom periodu. Pored toga, predsjednica RS smatra da je sam način potpisivanja Sporazuma o specijalnim paralelnim odnosima između SRJ i RS neprihvatljiv, jer isključuje legitimne institucije RS, a svakako mu je trebala prethoditi i široka rasprava u istim tim institucijama. Stoga se Biljana Plavšić obratila 15. ožujka Narodnoj skupštini RS sa zahtjevom da Sporazum ne

ratificira, obzirom da isti ne ispunjava pojedine osnovne odredbe Ustava RS, kao i da ista donese rezoluciju o odbacivanju odluke tročlanog Predsjedništva BiH u kojoj se precizira tko potpisuje ugovore iz nadležnosti entiteta. Ona traži da se ova odluka proglašeni aktom grubog miješanja u unutarnje stvari RS. Inače, po pomenutoj odluci potpisnika ugovora iz nadležnosti entiteta određuje ovlaštenu član Predsjedništva BiH i i ovlaštenu predstavnik entiteta.

Što se pak javnog mnjenja u SR Jugoslaviji tiče, Sporazum je bez problema ratificiran na svim razinama, a prihvaćen je i od onih političkih snaga od kojih se to nije očekivalo. Protiv Sporazuma o specijalnim paralelnim odnosima SRJ i RS bio je dio srbijanske oporbe koja nije učestvovala niti na skupštinskim raspravama o njegovom ratificiranju.

Inače, realno gledajući, iza potpisivanja Sporazuma o specijalnim paralelnim odnosima između SRJ i RS stoji ne samo kršenje Ustava Daytonске BiH, već i stvarno ujedinjavanje Srba iz Srbije i onih „preko Drine”, što nikako ne vodi stabilizaciji u tom regionu, kako se tvrdi, već upravo suprotno. Uostalom, ova opcija odgovora i nekim svjetskim političkim moćnicima koji, uprkos Daytonu, još nisu raskrstili sa svojim nakanama.

Lidija Molzer

Jubileji

155. OBLJETNICA MATICE HRVATSKE

Ove godine se slavi 155. obljetnica vrlo značajne hrvatske kulturne institucije - Matice Hrvatske, koja je osnovana još daleke 1842. godine.

Matica Hrvatska je odigrala veliku ulogu za ovih 155 godina postojanja u održanju, širenju te pospješivanju kulture Hrvata i hrvatskoga jezika i to brojnim izdanjima književnih djela i časopisa. Predsjednik Matice Hrvatske Josip Bratulić je na tiskovnoj konferenciji naglasio kako je ova ustanova u prošlosti

često bila osuđivana zbog svoga djelovanja spram promidžbe hrvatske kulture i hrvatskog jezika, da bi 1972. godine bila zabranjena i ukinuta, a njeni članovi bespoštedno proganjeni. Godine 1989. je rad Matice Hrvatske obnovljen. Od tada do danas postala je jedan od najvećih nakladnika u Hrvatskoj.

Danas Matica Hrvatska ima veliki broj ogranaka koja pomažu u istraživanju hrvatskih kulturnih običaja i stvaralaštva,

ali i potiču to isto stvaralaštvo u cilju očuvanja identiteta krajeva u kojima ogranci djeluju. Na tiskovnoj konferenciji je dopredsjednik Matice Hrvatske Stjepan Sučić naglasio kako je baš ova ustanova cijelo vrijeme poticala stvaranje domovine.

U čast 155. obljetnice Matice Hrvatske, ova ustanova je odlučila darivati 155 knjižnica sa po 100 knjiga, kako u Hrvatskoj, tako i u inozemstvu.

L. Molzer

Značajna obljetnica**DEKLARACIJA O HRVATSKOM JEZIKU**

Ove godine se navršilo trideset godina od potpisivanja Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika. Deklaracija nastala 1967. godine, jedan je od najvažnijih hrvatskih povijesnih dokumenata, ali i velika prekretnica u povijesti Hrvatske. Pored zahtjeva da se hrvatski jezik prizna ravnopravnim jezikom na teritoriji bivše SFRJ, Deklaracija jasno ukazuje da hrvatski i srpski jezik nisu jedan jezik.

Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika potpisali su 1967. godine brojni kulturni i javni djelatnici, ali i 18 kulturnih institucija u Hrvatskoj. Tekst Deklaracije sastavljen je velikim angažiranjem Matice Hrvatske, a predstavljao je prijedlog za izmjenu Ustava tadašnje Jugoslavije. Ovim dokumentom se tražilo stavljanje hrvatskog jezika u

ravnopravni položaj sa jezicima ostalih naroda u Jugoslaviji, kao i pravo zadržavanja njegova naziva. Godine 1954. se, naime, Novosadskim dogovorom o književnom jeziku i pravopisu, uveo u upotrebu, istina postepeno i na mala vrata, srpsko-hrvatski jezik koji je podrazumijevao isključivanje karakterističnih hrvatskih riječi i izraza iz upotrebe. Što se tiče tadašnjih prilika, političari su Deklaracijom bili zatečeni, ali su ubrzo počele beskonačne partijske rasprave, progoni, uhićenja i druge vanredne okolnosti koje su trajale godinama. Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika je bila pokušaj očuvanja i zaštite hrvatskog nacionalnog identiteta, u što spada i upotreba maternjeg jezika, a u to vrijeme biti nazvan nacionalistom, bila je strašna stvar sa još strašnijim

posljedicama. Kampanja protiv Deklaracije, njenih potpisnika i njihovih istomišljenika vođena je godinama, a metode korištene u to vrijeme na mnogim ljudima su i danas ostavile trag. Po mnogima, Hrvati nisu mogli imati svoj - hrvatski jezik, već samo hrvatsko-srpski ili pak obratno, po čemu je izraz i pojam - hrvatski jezik - postao stran i suvišan. Uprkos svemu, mnogi su istrajali da bi se u hrvatskom narodu ipak održalo ono što jedan narod čini - narodom - a to je jezik.

U znak 30. obljetnice potpisivanja Deklaracije u Zagrebu je održana svečana sjednica Matice Hrvatske i Društva hrvatskih književnika uz nazočnost predstavnika političkog, javnog i kulturnog života Hrvatske. Na sjednici se govorilo o nastajanju i značaju Deklaracije, a evocirane su i

AKTUALNO

uspomene na to vrijeme. Kako bi se što dostojnije obilježila 30. obljetnica potpisivanja ovog povijesnog dokumenta, Matica Hrvatska je izdala i knjigu „Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika.“

DEKLARACIJA O NAZIVU I POLOŽAJU HRVATSKOG KNJIŽEVNOG JEZIKA

(ulomci)

„... Oslanjajući se na temeljna načela socijalizma o pravu svakog naroda na potpun suverenitet i neograničenu ravnopravnost sa svim drugim nacionalnim zajednicama, Slovenci, Hrvati, Srbi, Crnogorci i Makedonci formirali su federativni savez, sazdan od 6 socijalističkih republika, kao jamstvo te uzajamne ravnopravnosti...“

Načelo nacionalnog suvereniteta i potpune ravnopravnosti obuhvaća i pravo svakog od naših naroda da čuva sve atribute svoga nacionalnog postojanja i da maksimalno razvija ne samo svoju privrednu, nego i kulturnu djelatnost. Među tim atributima odsudno važnu ulogu ima vlastito nacionalno ime jezika kojim se hrvatski narod služi, jer je neotuđivo pravo svakoga naroda da svoj jezik naziva vlastitim imenom...“

Novosadski dogovor opravdano je deklarirao zajedničku lingvističku osnovu srpskog i hrvatskog književnog jezika, ne poričući historijsku, kulturno-historijsku, nacionalnu i političku istinu o pravu svakoga naroda na vlastiti jezični medij nacionalnog i kulturnog života...“

...Ali uprkos jasnoći osnovnih načela, stanovite nepreciz-

nosti u formulacijama omogućavale su da ta načela budu u praksi zaobilažena, iskrivljavana i kršena unutar širih pojava ... Poznato je u kojim su uvjetima u našoj zemlji oživjele tendencije etatizma, unitarizma, hegemonizma. U vezi s njima pojavila se i koncepcija o potrebi jedinstvenog „državnog jezika“, pri čemu je ta uloga u praksi bila namijenjena srpskom književnom jeziku po načelu dominantnog utjecaja... tako da se hrvatski književni jezik potiskuje i dovodi u neravnopravan položaj lokalnog narječja. . .

...potpisane hrvatske kulturne i znanstvene ustanove i organizacije smataju da je neophodno potrebno:

1/ Ustavnim propisom utvrditi jasnu i nedvojbenu jednakost i ravnopravnost četiriju književnih jezika naših naroda: slovenskoga, hrvatskoga, srpskoga, makedonskoga.

U tu svrhu treba izmijeniti formulaciju iz Ustava SFRJ, čl. 131., koja bi morala glasiti ovako: „Savezni zakoni i drugi opći akti saveznih organa objavljuju se u autentičnom tekstu na četiri književna jezika naroda Jugoslavije... U službenom saobraćaju ograničene federacije obavezno se drže načela ravnopravnosti svih jezika naroda Jugoslavije.“

Adekvatnom formulacijom treba osigurati i prava jezika narodnosti u Jugoslaviji.

...

2/ U skladu s gornjim zahtjevima i objašnjenjima potrebno je osigurati dosljednu primjenu hrvatskoga književnog jezika u školstvu, novinstvu, javnom i političkom životu, na radiju i televiziji kad se god radi o hrvatskom stanovništvu...“

L.M.

„ODE BOLTO NA OGLED“

Nakon prikazivanja komedije „Jedna cura sto nevolja“, HKC „Bunjevačko kolo“ je 2. ožujka održalo premijeru komedije Matije Poljakovića „Ode Bolto na ogled“. U prepunoj sali, gledateljima je lik Bolte dočarao Lazar Bodić, dok je divojku za ogled - Katu, igrala Dušica Jurić. Druge likove igrali su: Jakov Vojnić Tunić, Zvonimir Kujundžić, Zlatica Lacić, Bela Francišković, Anastazija Klum, Zvonimir Ivanković i Marija Klum. Repriza premijere je izvedena 4. ožujka, a planira se da će dramska sekcija HKC „Bunjevačko kolo“ gostovati i u okolnim naseljima.

Na ovakvim i sličnim predstavama zainteresiranost gledatelja dokazuje kako u ovoj sredini veoma nedostaju dramska izvođenja na našem, hrvatskom jeziku. Naime, od vremena ukidanja Hrvatskog kazališta Hrvati u ovom gradu, kao i okolici, vrlo rijetko mogu vidjeti predstave iz svoje bogate dramske umjetnosti.

Međutim, izvođenje predstava na hrvatskom jeziku ne može biti samo zadaća HKC „Bunjevačkog kola“, već se ovo mora rješavati sukladno pravima nacionalnih manjina, pa tako i hrvatske nacionalne zajednice da u svim sferama društvenog, javnog i kulturnog života ima prilike koristiti se svojim maternjim jezikom. Preduslov za ovo ju svakako formiranje obrazovnih institucija od vrtića do visokoškolskih ustanova na hrvatskome jeziku.

Lidija Molzer

USKRSNA PORUKA IVANA PÉNZESA SUBOTIČKOG BISKUPA

Uskrs je novi život koji pobjeđuje sivilo svakidašnjice.

Danas u svijetu računara imamo osjećaj da čovjek može sve. On je moćan gospodar, neovisan, raspolaže sam sa sobom. Sav je usmjeren prema napredku. U tome vidi najviši domet svoga življenja i rada.

Međutim, ukoliko čovjek želi istinski govoriti o svome ostvarenju, o uspjehu, on mora nužno povesti računa i o smrti, jer će se tu pokazati koliko je on doista sposoban i uspješan.

Iz groba je izišao život vječni. Onaj kojeg su ubili, osramotili ga pred ljudima u želji da mu i ime zatru, koga su ubrojili među zločince, izišao je iz groba živ. Iskustvo svjedoka da je jedan, koji je nepravедno ubijen i u grob položen, živ, mijenja situaciju ljudske egzistencije.

Ovo je dan što ga učini Gospodin, radujmo se, jer je otkriven taj dugo i tako duboko željen smisao ljudskog umiranja. Grob je otvoren. Podzemlje nije više podzemlje, obasjano je svjetlošću onoga koji je u njega sišao i izašao kao uskrsnuli! Izašao je iz podzemlje smrti Sin čovječji koji je s pravom sebe nazvao - Život!

Uskrs je novi život koji pobjeđuje sivilo svakidašnjice. To je poraz mraka, dan čovjekova oslobođenja, potvrda i proslava čovjeka koji se dariva, koji trpi radosno za druge, koji se troši iz ljubavi bez mjere, koji ljubi bez mrtvih shema.

Ovo je zato dan što ga učini Gospodin, radujmo se u njemu,

jer smo dobili dioništvo na božanskome životu. Po ovome koji je za nas umro i uskrsnuo! Apostol Pavao kaže: s njim smo suukopani i suuskrsnuli na novost života.

Zato je taj dan što ga učini Gospodin - početak!

Počeo je pokret koji ne prestaje sve dok ljudi ne nađu smisao svega svoga postojanja baš u otajstvenom događaju ovoga svetoga dana: jedan je od ljudi, koji je bio smrtan i slab kao i mi, prošao kroz svu patnju, kroz samo dno ljudske egzistencije, koji je ubijen i položen u grob, ustao od mrtvih - živ. Susreo se ponovno sa svojim. Oni su ga prepoznali, oni su ga shvatili i postali njegovi svjedoci, navjesticitelji Puta koji vodi u uskrsnuće.

Ima rješenje našeg života. Sav je smisao u tome: uskrsnut ćemo! Svi koji smo postali s njim dionici iste Pashe, istog Puta. Potrebno je samo da svoj život i sada suobličimo njemu. S njim treba i suumirati. Tek suukopani možemo postati i suuskrsli (usp. Kol. 2,12). Traži se da hodimo u novosti ovoga života. Sadašnji život se smrću ne oduzima nego mijenja. Uskrsnućem dobiva novu kvalitetu, jer ulazi u sveobuhvatnu bujnost božanskog života Sina Božjega.

Ne, nećemo se ponovno utjeloviti, nećemo dobiti neko drugo tijelo, nećemo se pojaviti u nekom drugom biću, pa da se kolo vremena opet zavrti, kao da je sve samo začarani krug. Mi ćemo ući u puninu, u

sav život, u život bez kraja, u samo božanski život, gdje je i Isus kao čovjek i naš brat. Tu ćemo se vječno radovati.

Ovo je zato dan što ga učini Gospodin za mene, za tebe brate, za tebe sestro, za sve nas! Radujmo se!

U godini Isusa Krista Sina Božjega usadimo duboko ove misli u svoja srca, da nam to donese obilati plod u svakom trenutku našeg života!

**SVIMA ŽELIM SRETAN
USKRS I OBILJE BLAGO-
SLOVA I RADOSTI OD USKR-
SLOG SPASITELJA BOGA
NAŠEGA!**

+ *Ivan Pénzés, biskup*

**NEKA VAM JE SRETAN
I BLAGOSLOVLJEN
USKRS!**

BUNJEVAČKA MATICA

**SRETAN USKRS
I RADOST U SRCIMA**

ŽELI SVIMA

MLADEŽ DSHV

INTERVIEW

Interview: fra Šimun Šito Ćorić, predsjednik Hrvatskog svjetskog kongresa

HSK SE UKLJUČUJE U SVEKOLIKU OBNOVU HRVATSKE

Predsjednik Hrvatskog svjetskog kongresa fra Šimun Šito Ćorić u razgovoru nam je iznio rezime boravka u Vukovaru i hrvatskom Podunavlju gdje je izaslanstvo Kongresa uručilo 10.000 dolara za izgradnju prve hrvatske škole. Fra Šito nam je kazao sve i o aktivnostima Kongresa kao krovne udruge iseljene Hrvatske, kao i o planovima naših ljudi za povratak u Domovinu.

* Nedavno ste s izaslanstvom Hrvatskog svjetskog kongresa boravili u Vukovaru i tom ste prilikom uručili donaciju od 10.000 dolara za izgradnju prve hrvatske škole u Vukovaru. Istaknuli ste da je odlazak u Vukovar bio moralna obveza Hrvatskog svjetskog kongresa?

- Za boravka u Vukovaru svi su prema nama bili susretljivi. Od gospodina Vrkića i njegovih suradnika do vrlo razboritog našeg UNTAES-vodiča i generala Kleina. To što smo uručili za izgradnju hrvatske škole u Vukovaru skromna je novčana svota, ali načelno svagdje nastojimo izići iz zamke pukih riječi i kurtoaznih posjeta, te makar nešto konkretno učiniti, držeći se one mudrosti, da je u mraku bolje užeci i najmanje svijetlo nego cijelu noć lajati na tamu. Sam pojam škole za koju smo uručili sredstva pojam je djece i sretne budućnosti. Vukovar i njegovi branitelji simbol su hrvatske obrane i hrvatske patnje koja je, kao i po drugim domovin-

skim stranama, nedvojbeno donijela ploda. Stradali jesmo, ali uvjeren sam, ako se već moralo, onda je bilo bolje trpjeti nevin, nego kriv i zadojen zloćom. To mislim poglavito nakon obilaska vukovarskih ulica. Nikakve kamere i opisi ne mogu ovo predočiti dok sve to ne vidite na licu mjesta. Stoga onima koji o tome odlučuju i sada predlažem da se u spomen herojstva hrvatskih branitelja i plodonosne hrvatske patnje barem dio jedne od najsrušenijih vukovarskih ulica ostavi zauvijek neobnošenom, neka ju se samo sablasno razrušenu učvrsti. Bio bi to i trajni znak da u konačnici zlo nije nadvladalo i ukamenjeni podignuti prst opomene da se više nikad ne ponove zlodjela kao ova posljednjih europskih barbara s one strane Dunava.

* Što možete rezimirati nakon boravka u hrvatskom Podunavlju i Vukovaru?

- Osobno mislim da je u biti, politički-nacionalno gledano, gotova stvar s integracijom Vukovara, Iloka i ostalih dijelova hrvatskog Podunavlja, a znam da je pred nama tek početak svekolike obnove i da će hrvatska država uz međunarodnu pomoć sve dati od sebe da se to područje što prije uzdigne na dostojanstvenu civilizacijsku duhovno-materijalnu razinu. Nakon toga, ostaje još teški problem Hrvata u Bosni i Hercegovini. Stoga mislim, da je cjelovito hrvatsko biće, od hrvatskog izvandomovinstva do

hrvatskih vlasti, treba se jače okrenuti tom dijelu hrvatskog naroda, tako da i tamo sačuvamo i obnovimo svaki dlan hrvatskog grunta. Primjerice, u Posavini je više od trideset hrvatskih sela u jednom komadu" načelno ostalo, prema Daytonu, pod srpskom vlasti. Na hrvatskim je vlastima sve učiniti, da se tamo obnove škole, crkve, policijske stanice, ambulante, ceste, struja, voda i drugo, a na narodu je onda da se počne tamo vraćati, obnavljati obiteljske kuće i nastanjivati. Znam da je ovo lakše izreći nego učiniti, ali nama uistinu ne treba u Bosni i Hercegovini ni Mehina ni Jovina njiva, ali sve treba učiniti da nam našu, ovu preostalu, nitko ne ugrabi. Ta dosta su nam ih izrabljivali.

* U Vukovaru ste razgovarali s prijelaznim upraviteljem generalom Kleinom. Izaslanstvo Kongresa uputilo mu je poziv na Hrvatske dane koji se svake godine održavaju u Washingtonu, a razgovarali ste i o procesu mirne reintegracije. Kakav je još bio sadržaj Vašeg razgovora?

- Rasni vojnik i povjesničar general Klein pošteno se odnosi prema svom poslu i stoga mu vjerujemo da će ga uspješno privesti kraju, pa ako zatreba, i uz našu bljeskovitu pomoć. Naravno, da obnova hrvatskog „duha i tijela" na tim prostorima tek stoji pred nama, ali je lako planirati obnovu i obnavljati kad znaš komu

INTERVIEW

obnavljaš i da ti je iza leđa na granici vječni hrvatski vojnik. Uz već spomenuto, imali smo prigodu čuti detaljan opis procesa i problema oko mirne reintegracije, te o svemu što ona nosi u ovakvim prilikama sa sobom. Izbori, dolazak hrvatske vlasti i početak nesmetanog povratka prognanika u sljedećim mjesecima, te uklanjanje milijuna mina i obnova u sljedećim godinama središnje su teme i ciljevi. Puno toga, inače, kroz medije, čovjek ne može u cijelosti doznati. Bilo je tu u poluslužbenom dijelu slobodnih riječi i vrlo dramatičnih opisa, kao što je onaj o preuzimanju Đeletovaca i protjerivanju Arkanovaca, tako da smo i o tome razgovarali s generalom Kleinom. Sa svoje strane, mi smo ukratko rekli generalu Kleinu ono što bi mu gotovo svaki hrvatski čovjek u ovom trenutku rekao i još poštogod. Uostalom, već je on to čuo dovoljno puta i s odgovornijih i utjecajnijih hrvatskih strana. I mi smo mu uistinu htjeli reći, da su na samom izmaku vremena, makar će nas još jedno vrijeme neizbježno njihov dah zapljuskivati, kad su Hrvatskoj neki drugi, bilo s domaće bilo s međunarodne scene, u bitnome zapovijedali i krojili sudbinu. Uvažavajući sva nedvojbena duhovna i stvarna pozitivna dostignuća civiliziranog svijeta i čuvajući se njegovih dvoilčnosti i drugih mana, konačno je došlo vrijeme da budemo svoji na svome.

* Planira li Hrvatski svjetski kongres još neke akcije za pomoć obnove hrvatskog Podunavlja?

- Svakako. Ali ne bih puno o planovima dok se od njih

barem nešto konkretnog ne ugleda.

* Formirali ste zakladu „Tisuću zlatnih dobročinitelja za treće tisućljeće”. Kako je ona zamišljena i što će se njome pomagati?

- Bez obzira što su novci za nju već počeli pomalo pristizati, ispravnije je reći da smo tek počeli okupljati darovatelje za tu zakladu, a bit će formirana kad se skupi jedan određeni broj sredstava. Kao što joj ime kaže, imamo u planu okupiti tisuću pojedinaca, poduzeća, ustanova i sličnih subjekata u domovini i izvan nje koji će kroz sljedećih pet godina, uplaćujući pomalo ili odjednom, darovati ukupno 5.000 DM. Taj novac se nikada više ne bi trošio, već bi se samo trajno oročavao na najbolji način, a od njega bi se za najvažnije hrvatske potrebe, od humanitarnih do promidžbenih, koristile godišnje kamate. Bila bi to neka mala hrvatska „Nobelova nagrada”. Dobro bi u toj namjeri došli pojedinci i poduzeća iz Slavonije. Ako bi nam „Glas Slavonije” pomogao da stupimo s njima u kontakt to bi zlata vrijedilo. I zbog hrvatskog zajedništva i zbog dobrotvornosti.

* Središnji odbor Kongresa donio je zaključke koji se odnose na proširenje aktivnosti. Kao predsjednik ove krovne udruge Hrvatske recite koje aktivnosti planirate proširiti i realizirati?

- U pripremi su knjige „Hrvati izvan domovine - danas”, u kojoj bismo po istom preglednom konceptu gotovo leksikonski predstavili Hrvate po svim državama gdje žive. Od prvih doseljavanja, njihovih

doprinosa u toj zemlji do današnjeg dana, utjecaja i drugih prilika. U sličnom, ali kraćemo obliku plan nam je ove godine imati sličnu građu i predstaviti Hrvatski svjetski kongres po državama na Internetu, a što su neki nacionalni kongresi već učinili. U početku smo procesa povezivanja svjetskih sveučilišta na kojima se predaje kroatistika ili kja imaju slavistiku, a predaju hrvatski i književnost. Nastavljamo inzistirati na profesionalizaciji informiranja i promidžbe po svijetu, pa nakon prošlog mjeseca otvorenih hrvatskih informativnih centara u Buenos Airesu i za španjolsko govorno područje i u Švicarskoj u Buchsu, gdje će ove jeseni i Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu otvoriti svoju višu školu za naše ljude u Švicarskoj, očekujemo otvaranje ovog proljeća sličnih ureda u Budimpešti i Beču. Na početku smo pronalazjenja i povezivanja ljudi hrvatske krvi koji su po bijelom svijetu uspjeli u politici. Primjerice, u kanadskom parlamentu imamo par parlamentaraca hrvatskog podrijetla, u Australiji jednog, u Čileu više njih. Međutim, što se tiče potpunog ispunjenja ovakvih zadaća Kongres zavisi o radinosti, sposobnosti i utjecaju svojih dužnosnika po pojedinim zemljama. Primjerice, popravljeno i dopunjeno izdanje „Adresara hrvatskih udruga i ustanova izvan domovine” kasni, jer dužnosnici dvije zemlje ni za tri godine nisu bili u stanju sabrati barem većinu adresa svoga područja. HSK nema nikakvih mjera da nekoga „natjera” odraditi preuzete obveze. Stoga je sada ponovno Središnji odbor zaključio, ovaj put izglasavši takvu

INTERVIEW

odluku, da nitko od dužnosnika ne može imati u Kongresu dvije službe, tj. na nacionalnoj i internacionalnoj razini. Imamo nekih dužnosnika koji se guraju i na više mjesta, a ne odrađuju posao. To većina ni ne primjeti, ali nas nekoliko koji stalno predvodimo ove poslove osjetimo kako je mučno raditi s takvim ljudima. Zato sam na konferenciji za tisak u Zagrebu rekao, da ćemo uskoro morati takve stavljati pred sud javnosti, tako da se pred javnosti odmah zna tko je što uradio, a što nije.

* Hrvati koji žive diljem svijeta dali su nesebičan doprinos Domovini u vrijeme najtežih ratnih stradanja. Kao čovjek koji kontaktira s tim ljudima što možete reći kakve su namjere za povratak i surađuje li na tome planu Kongres s Ministarstvom useljeništa?

- U kontaktu smo uglavnom faksom, telefonom, poštom i pismima, a par puta godišnje imamo zajedničke susrete na jednoj ili drugoj razini. Uz to, ja se osobno srećem s dužnosnicima Kongresa i drugim našim ljudima izvan Kongresa po različitim zemljama. Svaki dan me nešto iz svijeta raspoloži, nešto zabrine. Mislim da imam dobar uvid u nagnuća i raspoloženje hrvatskog izvandomovinstva. Kad je povratak u pitanju, sada imamo Ministarstvo povratka i useljeništa i tridesetak ljudi koji profesionalno i u ime države rade isključivo na toj problematici. S njima sve bolje surađujemo. U zadnjih pola godine, što nas sve veseli, osjećaju se značajno jači interesi za povratkom nego dosada. Mislim da će prelijepa Hrvatska iz dana u dan sve više postajati

zemlja povratka i useljeništa, ali ne treba očekivati da se pola izvandomovinstva preseli u nju. Na hrvatskoj državi je osigurati najbolje uvjete za najrazličitije oblike povratka svojih ljudi, od onih koji se zastalno vraćaju, onih koji dolaze studirati pa do onih koji samo ulažu, štede ovdje novce ili dolaze u turizam, a na Hrvatima izvan domovine i njihovim obiteljima je da odluče kada i na koji način žele biti u domovini.

* Recite nam na kraju nešto o dolasku Svetog Oca u Sarajevo, o odnosu službene Crkve u BiH prema hrvatskom pitanju?

- Velika je to stvar da Papa dolazi u Sarajevo i pokaže svoju solidarnost sa stanovnicima-patnicima toga grada. Uz to, bit će to dobar ekumenski posjet, i to uglavnom islamskim vjernicima, a od hrvatskih Papa će se sresti s hrvatskim crkvenim i narodnim starješinama, koji ga imaju prigodu i drugdje sresti, te s onim hrvatskim vjernicima, koji će uz stalni strah za svoju sigurnost, htjeti i pristati da tamo budu dopraćeni i čuvani. Međutim, ako Papa želi tom prigodom doći i Hrvatima Bosne i Hercegovine, onda ih, naće moći sresti u punom i reprezentativnom broju u Sarajevu, jer u tom gradu oni još spadaju u nestajuću ljudsku vrstu, a na prigodni nesmetani odlazak nas ostalih iz drugih bosanskohercegovačkih krajeva u Sarajevo, ne nuka nas baš naročito ova svagdašnja muslimanska „gostoljubivost”. Stoga mislim, da bi bilo nužno, da se u Papin dolazak ugradi posjet i Hrvatima Bosne i Hercegovine. Znam da bi u Međugorju bilo najljepše i najsigurnije, ali i da to nije realno

očekivati, ali moglo bi se negdje nesmetano organizirati u ta dva dana njegova boravka u tim južnim krajevima. Pa i u Tomislavgradu ili Mostaru, naravno uz uvjet da gospodin Izetbegović i njegovi poštene nas barem za tu prigodu neugodnih iznenađenja s istočnih strana. Nadalje, mislim da se počesto generalizira povika na hrvatske crkvene poglavare u Bosni i Hercegovini. Očito jest da se u ovim ratnim i prevratničkim godinama jedan dio naših crkvenih predvoditelja iz Bosne nije na hrvatskom narodnom planu bio najbolje snašao. To se ne da više sakriti, jer u medijima je zabilježeno što je tko radio i govorio kad je krenula srpska agresija, kad se osnivao HVO, kad je izbio rat s Muslimanima i tako redom. Međutim, njegovo Veličanstvo narod najbolje je osjetio potrebu svog zajedništva, pa zbori ipak pokažu koje ideje imaju najveću cijenu među biračima i nabolje prizemlje euforije nerealnih očekivanja. Stoga, hrvatske katolike u Bosni ne treba procjenjivati samo po nekim crkvenim poglavarima, a još manje, primjerice, prema onim pojedincima koji su u vremenima najpotrebnijega hrvatskog zajedništva promicali i govorili da su im Sarajevo i Alija bliži od Zagreba i dr. Tuđmana, ili kao onaj franjevac koji se pred uglednim ljudima prijetio kako će se složiti s crnim vragom samo da sruši HDZ. Siguran sam da će nacionalni i mentalni sklop takvog ponašanja hrvatskih crkvenih i drugih ljudi u BiH biti zanimljiv predmet raznoraznih analiza, ali bit će prekasno za iz toga nastale narodne štete.

Danijela Grizelj

Osvrti

NAMJERE I OSTVARENJA

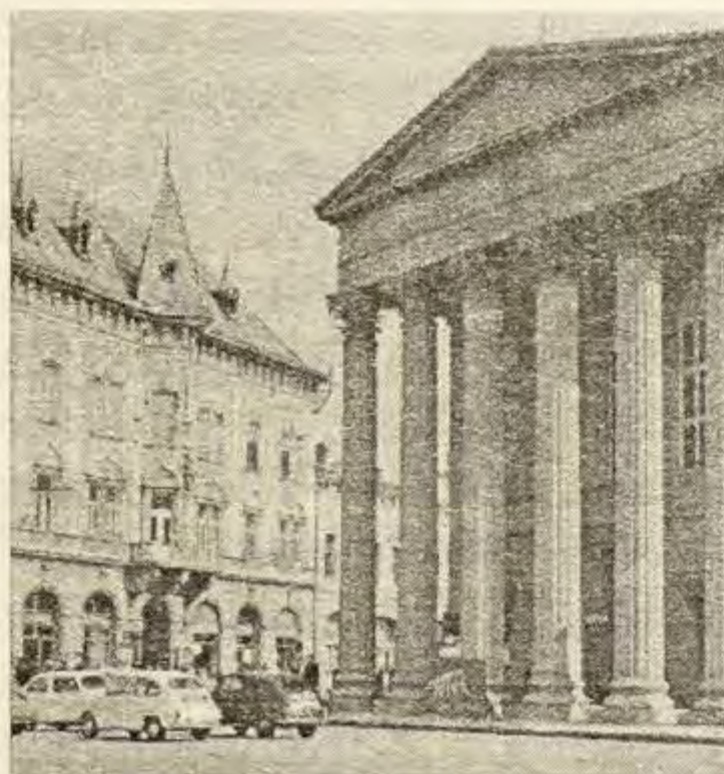
Ovogodišnje otvaranje građevinske sezone, koja inače počinje sredinom ožujka, započeto je velikim planovima, analizama već urađenog i uređenog, te je tako i međuopćinski Zavod za zaštitu spomenika kulture rekao svoje ocjene i predviđanja. Pored, kako je rečeno, vrlo uspješnih projektnih konzervatorskih uvjeta za razne zaštićene objekte koji imaju karakter spomenika kulture, dat je i veliki doprinos ovog Zavoda u vršenju stručnog nadzora prilikom izvođenja radova pri revitalizaciji objekata.

Da li se moglo uraditi više, kvalitetnije i bolje? Odgovor se može potražiti izravno na „terenu“, obilaskom centra grada, koji, uzgred rečeno, neki nedobronamjerno nazivaju najvećim selom Europe.

Što se tiče samog centra Subotice, osamdesetih godina je vođena velika akcija njegovog uređenja. Planovima je bila predviđena kompletna spoljna restauracija starih objekata, a što je podrazumijevalo vraćanje izgleda objekata u njihov autentični - izvorni oblik. Na mnogim prodavnicama su demontirani kutijaski portali - izlozi, a ugrađeni su novi, stilski, od hrastovine, fasade su obijene do zdravog zida da bi se na njih žbukanjem nanijela ukrasna gipsana ornamentika. Uvjeti za restauraciju „zaštićenih“ objekata i njihovih fasada bili su veoma strogi, a između ostalog su zabranjivali naknadno otvaranje vrata ili prozora na njima, kako bi se formirao poslovni prostor, nisu se smjele graditi

stepenice iz podruma na trotoar i sl., a sve zbog eventualnog narušavanja izvornog izgleda zaštićenih objekata.

Međutim, danas su očito sva ta nastojanja da se jezgro grada obnovi te da mu se vrati prijašnji izvorni secesionistički izgled, zaboravljena, a novac isplaćen za te radove, utrošen uzalud. Mnogi od tih zaštićenih objekata danas preko noći

mijenjaju svoj vanjski izgled: stanovi se pretvaraju u poslovne prostorije, umjesto stilskih prozora ugrađuju se vrata sa izravnim izlazom na trotoare čime se oštećuje i preinačuje sama fasada tih građevina. Takva „novokomponirana“ konzervatorska rješenja možemo uočiti u „strogom“ centru u ulici Borisa Kidriča, Engelsovoj, Drapšinovoj, Braće Radić itd., po kojima su u zaštićene objekte ugrađeni građevinski elementi koji nikada nisu bili dijelovi dotičnih zgrada.

Pored značajnih starih i stilskih građevinskih objekata, Subotica je ranije bila poznata i po brojnim parkovima i trgovima. Danas trgova u Subotici, istina, još uvijek ima, ali su se

neki „novi stručnjaci“ trudili parkove prekriti asfaltom i obložiti sa što više betonskih ploča, a u zadnje vrijeme su puteve u strogom centru grada načičkali ružnim i odbojnim žardinjerama, čineći od njih prave barikade i izazivajući prometni kaos, te željeznim ogradama koje se nikako ne uklapaju u zaštićeno jezgro grada. Što se pak parkova tiče, bilo ih je u centru i na periferiji grada Subotice. Tako je park kod tvornice slatkiša obitelji Ruff (danas „Pionir“ - stara lokacija), u svom sastavu imao i arterski bunar sa pitkom vodom. Ne treba naglašavati da je ovaj park jednoga dana iščezao.

Da realnost, što se tiče zaštićenih subotičkih objekata, nije ružičasta, te da neke zgrade „vape“ za saniranjem, govori i izgled Manojlovićeve palate sa koje u velikim komadima otpadaju gipsani konzolni elementi, preteći da dođe do nesretnog slučaja, obzirom da tuda svakodnevno prolazi veliki broj građana.

Isto tako se može zamijetiti da iz iskrivljenog oluka na zgradi Trg Republike 2 curi voda pri atmosferskim padavinama na obnovljenu fasadu, što traje već godinama. Posebna „zaštitarska“ tema je zgrada „Narodnog pozorišta“ koja je svojevremeno bila i tema skupštinske rasprave. Tada je jedan od delegata upozorio ondašnje gradsko rukovodstvo da iz oluka „Narodnog pozorišta“ raste trava, a da se dijelovi ornamentike u velikim komadima odvajaju od matičnog zida

AKTUALNO

što je značilo da kazalište nije adekvatno održavano, dok su istovremeno izdvajanja za njegovo održavanje bila poza- mašna. Suvišno je napominjati kako od tada pa do danas po ovom pitanju nije mnogo (ako ne ništa) učinjeno, ali je zato bilo mnogo planova za izgradnju novog kazališta od betona, stakla i čelika, vršene su razne ekspertize koje su pokušavale dokazati kako je kazalište opasno za upotrebu te bi ga najbolje bilo porušiti. Ovakvim i sličnim ekspertizama kao i njihovim ekspertizama ne treba bolji komentar od toga da zgrada Narodnog kazališta iako ne održavana, još uvijek stoji na svom mjestu - istina, nije već duže vrijeme služila u svrhu radi čega je sagrađena, ali je zato bila pogodna za kafić i prodavaonicu knjiga - čime je kazališna djelatnost izišla na ulice, a u samo kazalište se uvuklo tržišno privređivanje. Možda su ovih zadnjih godina kulturna stremljanja pretrpjela stanovitu metamorfozu, kao uostalom i konzervatorski uvjeti za zaštićeni centar grada, ali sve u svemu, zgrada kazališta je sve ove godine opstala na svojim temeljima, te će najvjerojatnije biti i renovirana sa sitnijim izmjenama, na veliku žalost potencijalnih izvođača radova koji su očekivali poza- mašan i unosan posao, te onih, koji su očekivali rušenje ovog objekta i već računali na otkup jeftinog starog građevinskog materijala, primjerice, prvoklasne opeke, od čega bi se mogli graditi neki novi objekti. Inače, sa ovakvom i sličnom praksom već se ima iskustva. Tako je, gotovo preko noći, porušena ciglana u „Keru“ (konfiskovana obitelji Karla Molzera), dok je sličnu sudbinu

doživjela i druga njihova ciglana, da bi se na njihovom mjestu formirala gradska depozitna smeća. Sličnu sudbinu, doživjele su i mnoge druge gospodarske zgrade u dobrom stanju - primjerice, neki mlinovi. U svim ovim slučajevima je stari građevinski materijal dijelom nestao bez traga, a dijelom je budzašto rasprodat.

Što se pak autentičnog izgleda jezgra grada Subotice tiče, ono polako, ali sigurno nestaje, zahvaljujući dijelom i samom Zavodu za zaštitu spomenika koji na pomenute propuste ne obraća pažnju. Dokaz tome je i činjenica da se sve manje zamjerki stavlja na „austroougarski“ izgled Subotice. Ovo ipak nije ništa novo, obzirom da su subotičke fasade još nakon I. svjetskog rata bile obojene u sivo kako bi se sakrio i eliminisao secesionistički stil, ne znajući da se stil - primjerice: secesija, gotika, barok, ne određuje samo bojama, već i oblikom, ornamentikom i samim izgledom jednog objekta. Današnji konzervatori su u svojim „konzervacijama“ otišli još i dalje, čineći od vrlo vrijednih objekata dodavanjem neodgovarajućih građevinskih elemenata, arhitektonske rugobe te na taj način dovršavaju započeto.

Promatrajući zbivanja u ovom gradu i kroz razne sfere društvenog i privrednog života, a napose i kroz građevinarstvo, osjeća se jak utjecaj onih koji neumorno desetljećima žele negirati ono što je Suboticu učinilo baš ovakvim gradom. Ti isti ljudi koji žele dokazati da povijest počinje baš od njih, te da se sa njima i završava, svjesno zanemaruju činjenicu da je ovaj grad stoljećima imao

svoju industriju, trgovinu, razvijenije poljodjelstvo nego što ga ima danas, a napose i svoju kulturu, pa čak i sport. Ti i takvi "novaci" su skloni koristiti austroougarsko podrijetlo ovoga grada dok se ne učvrste na nekim funkcijama, a potom bi bivše žitelje Subotice nazivali „omraženom gospodom“ za kojima nitko ne žali, a gotovo da po njima nisu bili niti potrebni, jer - sve bi se i bez njih dobro završilo. Jedino gube iz vida da su baš ta „omražena gospoda“ od Subotice ipak učinila „nešto“, dok su je ova novija, baš kao i danas, uporno razgrađivala.

Međutim, „ako koza laže, rog ne laže“, baš te, zakonom zaštićene građevine subotičkog centra građene su od opeka sa inicijalima Titusa Mačkovića, Reihl Ferenca, Karla Molzera..., sve same „omražene gospode“.

Alexander Molzer

D.Z. „AMOR VINCIT“

OBAVIJEST

U petak 18.4.1997. Dobrotvorna zajednica "Amor Vincit" održava 4. redovitu godišnju Skupštinu.

Prije Skupštine služit će se sv. Misa u katedrali Sv. Terezije Avilske sa početkom u 18 sati.

Skupština će se održati nakon sv. Mise u Katoličkom krugu, Trg žrtava fašizma 15.

Sve članove i simpatizere srdačno očekujemo.

SRETAN USKRS!

„Vjesnik“

LEGENDA VUKOVARSKOG RADIJA

„Maratonski pregovori koji su počeli još jučer i imali svoje uspone i padove na radost 15 tisuća preživjelih osoba i dvije tisuće djece; polako ulaze u svoju završnicu. Europska mirovna misija nije ušla u grad, iako se to očekivalo, ali sudeći po posljednjim telefonskim razgovorima s gospodinom Budišom, Granićem i Tusom postoje realne mogućnosti da evakuacija uz prisustvo mirovnjaka počne već sutra. No, ne treba zaboraviti i na ranije pokušaje realizacije nekih dogovora koji su nužno bili komplicirani. Svi stoga sa strepnjom očekuju daljnji razvoj događaja i nadaju se da će uskoro vidjeti konvoj. Istodobno, liječnici u vukovarskoj bolnici bore se s mnogim nedaćama.

Od velikog broja ranjenika, od kojih je 300 težih i oko 400 nešto pokretnijih, mnogih civila koji su ovdje našli utočište, do strašnih rana kakva je snašla pet i pol mjesečnu bebu koju je danas u poslijepodnevnim satima operirao doktor Tomislav Blagović. Od ostataka granata tom djetetu je veoma stradalo edro i natkoljenica. Slično se dogodilo i četiri i pol godišnjoj djevojčici kojoj je granata smrskala rame. Još nedavno smo javljali o stradanju jedne buduće majke i njena nerođena djeteta. Breme takvih slučajeva civilizacija nije u stanju podnijeti. Plinska gangrena, svi se ovdje nadaju, neće više nikad carevati medicinom.” To je zadnji izvještaj Siniše Glavaševića, novinara heroja poznatog cijelom svijetu i

Hrvatskoj, odaslan iz vukovarskog studija na Hrvatski radio, za „Kroniku dana”, 18. studenog 1991. godine. Dramatičnim se glasom Siniša tada javio zadnji put poručujući Hrvatskoj i svijetu da u Vukovaru, u kojemu su tada ostali još samo civili, nema razloga za čekanje s evakuacijom. Zadnji izvještaj završava riječima: „Nadamo se da je mukama po Vukovaru kraj”. Nakon toga njegov je glas utihnuo. I bio je to znak da je vukovarskim mukama došao kraj. Vukovar je pao. Sinišinog glasa i danas se mnogi sjećaju baš kao da su ga upravo čuli. Javljao se usred raketiranja, zvučna kulisa bombardiranja iza njegovih izvještajnih riječi zvučala je zastrašujuće. Bio je svjestan što će se dogoditi njegovom gradu i njegovim Vukovarcima, no iz Vukovara se nije dao. Sve do tog kobnog dana kad su ga, priča se, navodno izdvojili iz konvoja civila i ranjenika u Dalju. Zajedno s kolegom radijskim tehničarem Branimirom Polovinom. Rođeni Vukovarac, u svojoj je 31. godini ubijen u Vukovaru. Gradu o kojemu je, mnogi smo se u to uvjerali, pisao prekrasne priče. Jer pisao je s dušom. Bio je lirik i poet. Njegove su „Priče o gradu” književna proza koja nikog ne ostavlja ravnodušnim. Potvrda njegovih književnih nadahnuća i stremljenja jeste i diploma sarajevskog sveučilišta, odsjek komparativne književnosti i bibliotekarstva. Ali... zločinci su ubili novinara Sinišu Glavaševića koji se za istinu o vukovarskom i hrvatskom ratu

borio mikrofonom i olovkom. I zato im je bio „kriv”, i zato su ga ubili baš oni koje je strahovito iritirao glas koji je tri mjeseca bodrio sugrađane riječima: „Izdržite još malo, Vukovar neće pasti...”. Kolege novinari s vukovarskog područja kažu da su ga četnici i JNA” dugo imali na popisu. Prijetili su mu, bio im je trn u oku”. Kažu da je uvijek bio optimist. Radio je u podrumu u nemogućim uvjetima ali je svijetu uporno slao istinu. Vjerujući da se istina može i mora čuti i da se za istinu o ratu u Vukovaru i umire ako treba. Početkom studenog 1991. ranjen je u glavu geletrom granate. Viđen je u bolnici živ. Trebao se izvući s ranjenicima. No, „oni” su u bolnicu ušli prije Međunarodnog Crvenog križa i dvjesto šezdeset ranjenika odveli u nepoznatom smjeru. Među tim nesretnicima bio je i Siniša... U četvrtak se cijela Hrvatska oprostila od legende vukovarskog radija. Svima je bio znan, svi su ga voljeli. On nije volio politiku i nije nosio uniformu ni oružje. Volio je svoju obitelj, svoj grad i Hrvatsku. U jeku rata uspio je zapisati kako se osjećao. I što je mislio? Najbolji je odgovor tomu njegova „Priča o gradu” iz kojega nije htio pobjeći. Zašto? Piše u „Priči o gradu”: „A tko će ostati ako se svi odreknemo sebe i pobjegnemo u svoj strah? Kome ostaviti grad? Tko će mi ga čuvati dok mene ne bude? Tko će čuvati moj grad, moje prijatelje. Tko će Vukovar iznijeti iz mraka?”

Miroslava Rozanković

RAZGOVOR

Razgovor: vlč. Marko Kljajić, župnik Petrovaradinske župe sv. Rok

„SVI NIKADA NEĆE OTIĆI“

U povodu nastupajućeg najvećeg kršćanskog blagdana, Uskrsa razgovarali smo sa petrovaradinskim župnikom vlč. Markom Kljajićem.

Prije župe sv. Roka vlč. Marko Kljajić je nakon ređenja za svećenika u Duoboševici i primicije u Sokolinama (Bosna) 1977. godine kapelanovao pet godina u Ivankovu, Valpovu, Bošnjacima, Dalju i Erdutu, odakle odlazi u Srijem na župu Beočin i Čerević, a nakon 3 godine dolazi u Petrovaradinu. Vlč. Marko Kljajić je sve ove ratne godine živio uz svoje župljane, obilazio Srijemom i pomagao gdje je i koliko mogao kao (dobar) poznavatelj prilika i ljudi. Ustrajno je i strpljivo preživio sve nedaće, uzdajući se u vjeru i Božju Providnost.

GR: Petrovaradin pripada Đakovačko-srijemskoj biskupiji. Kako se praktički, vjerski, pa čak i emotivno snalazite u ovakvoj situaciji obzirom na sadašnje granice?

- Da, Petrovaradin pripada đakovačko-srijemskoj biskupiji. Pratičko postoji x problema kojih prije nismo imali, no, snalazimo se i u novonastaloj situaciji. Sada je već znatno lakše otkako je uspostavljen granični prijelaz između Hrvatske i Savezne Jugoslavije a bit će još povoljnije kad budu otvoreni i granični prijelazi prema Tovarniku, Iloku, Erdutu i na Batini Skeli. Intimno, volio bih da ne moram iz Petrovaradina u Hrvatsku putovati s YU pasošom.

Kao vjernik i katolički svećenik doživljam se ispunjenim, i korisnim. Danas i više nego prije. Ovdje, u Srijemu, našem Srijemu, časno je biti i dijeliti pretešku sudbinu svoga naroda. Nikada kao ovih godina nisam osjetio korisnost ali i izazov svećeničkog poziva i služenja. Dragom Bogu zahvaljujem na snazi i pomoći koju mi je udijelio u uistinu teškim i nezavidnim prilikama.

Pri susretu s kolegama u Hrvatskoj često sam čuo: Ne zavidim vam...". Bilo je u tome i priznanje i podrške. Hvala im. Nikada nisam toliko doživio jedinstvo i povezanost ali i solidarnost naše biskupije kao ovih godina.

GR: Kako je danas u Srijemu?

- U Srijemu je danas teško. Nikada u Srijemu i nije bilo lako za Hrvate, pogotovu u Jugoslavijama.

U nekoliko većih župa u kojima je, unatoč svih prošlih bura i oluja, bio sačuvan, i u većini, autohtoni hrvatski katolički entitet kao npr. u Novom Slankamenu, Kukujevcima, Gibarcu, Hrtkovcima, Nikincima, Sotu i u Petrovaradinu (do tisućudevetstosedamdesetih), došlo je u posljednjih šest godina, do skoro potpunog nestanka hrvatskog elementa zbog srpskog fašizma koji je bio očit i učinkovit u zemlji „koja nije bila u ratu“ i „u kojoj nije bilo rata“.

U prigradskim i gradskim mjestima prilike su bile nešto povoljnije ali u njima uglavnom vitalniji dio župe je nestao.

Nema perspektive i gleda se na budućnost svoje djece, a ovdje zasigurno za nju nema izgleda bar iz sadašnje vizure i u dogledno vrijeme.

Srijemska Crkva je živjela u svim prilikama i neprilikama kroz povijest. Njena povijest je slavna, i prebogata. Mučenička i svetačka, od rimskih vremena i prvih kršćana do naših dana sa srijemskim Hrvatima- katolicima. Ona živi i danas. I vjerujem da najnoviji mučenici, njihove žrtve i križevi neće ostati bez plodova i na srijemskim prostorima i za srijemsku crkvu. U ovaj kontekst bih primjenio onu Tertulijanovu: „Sangvinis martirorum, semen Christianorum“ („Krv mučenika, sjeme je novih kršćana“).

Posljednjih godina, naime, imamo pristup Crkvi, odande odakle bi se najmanje nadali.

GR: Da li su Hrvati na dijelu kojem i vjerski pripadaju riješeni ostati ukoliko mislite da jesu koliko im je u tome pomogla vjera, ali i vaš rad i zalaganje?

- Preostalo je Hrvata u Srijemu. Svi nikada neće otići.

Teško je odgovoriti na pitanje: koliko im je vjera pomogla da ostanu. Radije bi razmišljao o tome da im je vjera pomogla da prežive odlazak, a sa sigurnošću bih mogao ustvrditi da gdje smo ostali mi, njihovi svećenici, tu su bili jači i sigurniji. Pa i kada su morali otići, istjerivani iz svojih domova i sela, zahvalni su bili svome župniku koji ih je ispraćao s krsnim listom i ostajao u njihovom selu. Znali

RAZGOVOR

su da će on biti njihova veza s njihovima koje njihovi unesrećitelji i progonitelji nisu mogli istjerati i odlazili su s nadom da će im kad-tad doći na grobove a on će ih o Svi Svetima i Dušnom danu blagosivljati a za njih moliti u crkvi njihova krštenja, njihove prve svete pričesti, krizme i vjenčanja.

GR: Kako ste kao čovjek i svećenik uspjeli izdržati i nadvladati sve nedaće u zadnjih 6 godina?

- Kao čovjek i svećenik? Kako sam izdržao? Na ovo pitanje odgovorio bih duhovitom anegdodom iz kapelanskih dana. Često sam, naime, pri nenadanim posjetima, naših vjernika, čuo: „O, velečasni, mi mislili neki čovjek, a to vi”. Da, kao čovjek teško da bi izdržao ali kao „velečasni”, kao svećenik, morao sam izdržati. Bio je to imperativ mog poziva svećeničke žrtve, koju mi je nametnula ili podarila, svjedno, Božja Providnost, postavivši me u taj prostor tih godina.

GR: Kada Vam je bilo najteže?

- Kad sam se na pravoslavni Božić, 7. siječnja 1993. vratio iz blagoslova kuća oko tri sata popodne i našao moju majku pretučenu kako jauče od bolova u kuhinji ispruženu na stolicama dok su dvojica mojih župljana popravljali ulazna vrata na župnom uredu nasilno provaljena. Mamu sam odvezao u bolnicu a župljani su ostali u poslu oko vrata, čekajući moj povratak, i čuvajući župni ured.

Čuo sam tih dana, nešto poslije, komentare iz gradskog autobusa i sa ulice: „I trebalo ju je, jer je sedela na sanduku punom oružja”. Policija je obavila svoj dio posla, a sud je oslobodio provalnike i nasilnike.

Toliko sam se osjećao jadno, nemoćno i nezaštićeno da nikome svoju bol nisam niti pokušao iskazati. Od tog dana ja sam se prestao strašiti za svoj život i za svoju budućnost jer u konkretnoj, i gruboj životnoj realnosti doživio sam istinitost i snagu Isusovih riječi: „... dat će vam se u onaj dan...”. Mami sam predložio da ju odvezem u Hrvatsku, negdje bi ju već smjestio jer kući ju nisam htio ostaviti budući da je Baranja okupirana, a kuća opljačkana, ali ona se bojala za mene i nije me htjela ostaviti, a ja nisam mogao ostaviti svoje župljane i subraću svećenike.

GR: Vi ste i spisatelj, kao i pjesnik. Uspjeli ste Vašim dijelima dokazati autohtonost Hrvata u Srijemu. Kako Vam je to uspjelo te što ta činjenica znači za Hrvate u Srijemu?

- Oglasio sam se 1994. godine jednom „nepretencioznom zbirkom lirike” koju sam posvetio 30. svibnju - Danu hrvatske Državnosti. Nastala je u mojim „gecemanskim” noćima i u godinama apokaliptike koja je harala tisućdevetstodevedesetih mojim zavičajem i mojom Hrvatskom.

Posebno se radujem i ponosim zbog toga što je iz te moje zbirke moja „Baranjska elegija” uglazbljena (Marija Radić - Nikica Kalodera - Vera Svodoba) i izvedena na hrvatskom festivalu Podravlja, a kasnije pjevana na festivalu tamburice u HNK u Osijeku i na dan zaštitnika hrvatske policije - na Mioljdan 1995. godine u Lisinskom pred uglednim auditorijem u kojem je najeminentniji gost bio predsjednik Hrvatske države, dr. Franjo Tuđman.

Prošle, 1996. godine, izišle su iz štampe moje dvije mono-

grafije koje govore o umiranju moga naroda u dva lijepa srijemska sela: u GOLUBINCIMA i u SLANKAMENU. Posvetio sam ih Hrvatima iz tih mjesta „ma gdje bili”. Oni su nositelji i žrtve (zbog) svog nacionalnog - hrvatskog i vjerskog - katoličkog identiteta i njegovi branitelji.

Uskoro treba izići iz tiska i knjiga o „hrtkovačkom sindromu” pod naslovom „Kako je umirao moj narod”. Posvetio sam ju dr. Franji Tuđmanu, srijemskim Hrvatima „ma gdje bili” i mojoj majci Kati.

Moje knjige su pisane o Hrvatima u Srijemu a namijenjene su, u prvom redu, Hrvatima iz Srijema. Razumije se zašto. Prvi su u (srcu) Srijema a drugima je Srijem u srcu. I u mojim knjigama.

GR: Da li se po Vašem mišljenju DSHV dovoljno zalaže te da li ulaže dovoljno napora u zaštitu prava Hrvata u Srijemu? Što bi ste u ovoj oblasti izmijenili ili potakli.

- DSHV je učinio vrlo mnogo za Hrvate u ostatku Jugoslavije. Nikad ne treba smetnuti s uma, kad je govor na tu temu, da je ista Jugoslavija s JNA povelila i vodila ružan i bezskrupulozan rat s Hrvatskom, koja je i matična zemlja Hrvata koje je predstavljala i zastupala stranka DSHV.

Po meni je suviše trošiti vrijeme i iz sadašnje perspektive špekulirati da li je DSHV mogao više učiniti za Hrvate ili ne. Napose u Srijemu!! To bi Vam bilo blizu pitanja: da li je Hrvatska mogla više učiniti za Vukovar, Knin, Kostajnicu Hrvatsku ili Lipik... Učinilo se koliko se moglo.

Gospodinu Beli Tonkoviću odajem dužno poštovanje i divljenje zbog hrabrosti.

GR: Da li se danas, nakon godinu dana nakon Daytona nešto izmijenilo na srijemskom području?

- Da. Nakon Daytona je ipak, i unatoč svega, zavladao mir. Kakav, takav. Prestalo se sa otvorenim terorom nad Hrvatima u Srijemu uz prešutnu podršku države.

GR: Da li postoji i dalje pritisak na katoličku crkvu i vjernike?

- Ne. Čak bih ustvrdio da ne. U Srijemu! Ponegdje se čuje za pojedinačne ekscese i vandalske ispade i pojave ali to su ipak pojedinačni slučajevi, kao npr. u Čereviću, rušenje crkvene ograde, u Šatrincima, mađarskom - katoličkom selu, filijali župe Irig, rušenje križa, razbijanje rasvjete i kandilabera po ckrvenoj porti, od jednog pomahnitalog izbjeglice, pa u Petrovaradinu, vandalsko ponašanje pubertetlija i adolescenata na Kalvariji i po groblju.

GR: U tijeku je mirna reintegracija Hrvatskog Podunavlja. Što nakon nje?

- Nakon mirne reintegracije Hrvatskog Podunavlja?!

S YU viziranim pasošem u Hrvatskom veleposlanstvu u Beogradu, putovati preko Iloka u HRVATSKI VUKOVAR i Osijek a u HRVATSKU BARANJU preko Batine Skele. U Đakovo će tada biti najbliže preko HRVATSKOG TOVARNIKA, Mirkovaca, Vinkovaca, Ivankova i Budrovaca.

GR: Da li ste čuli da je formirano udruženje za suzbijanje vjerskih sekta u Srbiji te što mislite o ovoj temi?

- Ne, nisam čuo za to udruženje. Više bih volio čuti da je u SR Jugoslaviji uveden vjeronauk u škole i da ga svećenici srpsko-pravoslavne crkve drže. Manje bi imali plodno tlo

kojekakvi sektaši i sekte. Kaže se: „Gdje vjera izade na vrata, praznovjerje ulazi na prozor”. Indikativno je da u Srbiji nema vjeronauka u školi ali na TV ima reklama za Kleopatru, Vavu i slične proročice. Milja Vujanović je prije dvije-tri godine potrošila više sati na TV-ekranu nego svi pravoslavni svećenici i vladike s patrijarhom zajedno.

„Nešto je trulo u državi Danskoj”. Pogodite što???

GR: U korizmi smo i u pripremi za proslavu najvećeg kršćanskog blagdana Uskrsa. Imate li kao svećenik (u Srijemu) kakovu poruku, odnosno čestitku, za naše čitatelje?

- Kao čestitku bi (i primjerenom) ponudio moju pjesmu

ECCE HOMO

(Evo čovjeka):

**Putujući sam
ispod zvijezda
i neba ledena
vidjeh kamen tvrdi
i krti
i tragove
u zemlji smrti
živih
kako slijepi
obilaze
pragove
zemaljskih Edena
i križa tri ugledab
u mraku vremena
i jutro treće
u sjaju
praznog groba
što osvijetli
mračno veče
Velikog Petka**

Pred Uskrs 1997. g.

Lidija Molzer

Prikaz nove knjige: Dominik Vorgić

„SRPSKI LOGOR BEGEJCI”

Sjećanja jednog logoraša

Knjiga Dominika Vorgića „Srpski logor Begejci - sjećanja jednog logoraša” izašla je u nakladi „Rama - Penava” Zagreb. Autor knjige Dominik Vorgić iz Tovarnika, jedan je od zatočenika srpskog logora Begejci kod Zrenjanina. To je prvi logor u Vojvodini gdje je jugoarmija držala većinom hrvatske civile iz istočne Slavonije, ali i iz Vojvodine. Nisu zatočeni bili samo Hrvati, već i pripadnici drugih nacionalnosti. Stražari su bili vojni policajci iz Beograda.

U logoru Begejci, stvorenom početkom listopada 1991. najviše je bilo hrvatskih civila iz Tovarnika, ali i iz drugih mjesta, od Vukovara do Borova, te srijemskih mjesta. Uoči ukidanja ovog logora, prosinca 1991. bilo je oko petsto zatočenika. Autor dosljedno svjedoči o pravom konc-logoru kojeg je vodila jugoarmija. Jednostavnim riječnikom, uz vjerno prenošenje detalja i skicu logora, popisom zatočenika, autor govori o zlostavljanju zatočenika, u starosnoj dobi od 16 do 70. godina.

U knjizi se spominje i dr. Mladen Lončar, čovjek koji je prvi javno u Hrvatskoj progovorio o srpskim konc-logorima. Kao i Dominik Vorgić, sa većinom zatočenika je razmjenjen 10.12.1991. Knjiga o srpskom logoru Begejci je samo dio mozaika o srpskim zločinima u Domovinskom ratu, zločinima koji se ne smiju zaboraviti.

Boris Čavar

Iz života manjina

PROGRAM RADA SE PROVODI U DJELO

U srijedu 5. ožujka održan je drugi susret članova i simpatizera njemačkog udruženja - Deutsche Verein „Donau“. Uz nazočnost više od trideset zainteresiranih, sastanku su prisustvovali i članovi Predsjedništva iz sjedišta ove udruge - Novog Sada. Susret je otpočeo predavanjem o životu i radu J. W. Goethea. Nazočni su potom bili informirani o aktivnostima koje poduzima središnjica spram organiziranja eventualnog sezonskog rada. Istaknuto je da je od njemačkog Ministarstva za rad primljen zvanični odgovor, a samo Veleposlanstvo SR Njemačke u Beogradu je dalo i zvanično priopćenje u kojem se navodi kako se u skorije vrijeme ne može računati na organiziranje sezonskog rada u Njemačkoj. Istog dana je na sjednici imenovan i rizničar subotičke Podružnice.

Istoga dana u Bajmoku je oformljena Podružnica ove udruge, druge po redu u ovom dijelu sjeverne Bačke. Na osnivačkoj Skupštini su pored brojnih zainteresiranih članova bili nazočni i članovi Predsjedništva „Donau“ iz Novog Sada.

Ovom prilikom je izabrano tročlano tajništvo Podružnice. Odlučeno je, između ostalog, da će se svi zainteresirani pripadnici njemačke manjine u ovom mjestu moći sastajati svake prve srijede u mjesecu u prostorijama katoličkog župnog ureda. Kako je na Osnivačkoj skupštini naglašeno, na ovim susretima se srdačno očekuju i drugi zainteresirani građani, kao i simpatizeri. Među privim manifestacijama koje će

se održati u organizaciji Podružnice Bajmok, nalazi se proslava Uskrsa koja će otpočeti Svetom misom na njemačkom jeziku u 9,00 sati 30.03.1997. u katoličkoj crkvi u Bajmoku. Nakon mise predviđen je prigodan program u čast Uskrsa na njemačkom jeziku, kojem mogu prisustvovati svi zainteresirani građani.

Do osnivanja Podružnice DVD „Donau“ došlo je i u Odžacima 14. ožujka, izabrano je tročlano tajništvo, a sa organiziranjem redovitih mjesečnih sastanaka mora se pričekati dok se ne pronađe pogodan prostor za okupljanje. Iz tog razloga će članovi ove podružnice u Novom Sadu tijekom travnja mjeseca organizirati manifestaciju na kojoj će biti izvedene stare njemačke pjesme na harmonici i gitari.

Što se tiče aktivnosti i rada središnjice njemačkog udruženja u Novom Sadu, uspješno se sprovodi dobijanje viza za putovanja u Njemačku za članove udruženja, aktivna je omladinska sekcija, a sastanci članova i simpatizera održavaju se tjedno i to srijedom. Za 22. ožujka planirano je održavanje 4. Matinee-a njemačke poezije na kojem će se natjecati učenici 6 novosadskih gimnazija u recitiranju na njemačkom jeziku. Pokrovitelj ove manifestacije biti će grad Novi Sad. Na Matinee je, kao gost, pozvan njemački veleposlanik Wilfried Gruber, kao i predstavnici novosadske općine. Za Uskršnje blagdane DVD „Donau“ će održati centralnu proslavu Uskrsa i to u Novom

Sadu, a koja će započeti Svetom misom nakon koje se predviđa kraći program sa podjelom uskršnjih poklona djeci.

Na kraju ovog priopćenja koje smo primili od Njemačkog udruženja „Donau“ iz Novog Sada navode se i planovi koji će se sprovoditi u narednom periodu. Između ostalog je predviđeno oformljenje podružnica u Somboru i u Zrenjaninu, učešće na simpoziju mladih njemačkih novinara za centralnu Europu u travnju mjesecu, organiziranje tečajeva za učenje njemačkog jezika, otvaranje dječijeg vrtića i ljetovanje za djecu u kolovozu ove godine. Među ove planove čija je realizacija već u tijeku, spada i organiziranje proslave sa svečanom plesnom priredbom u Novom Sadu, u čast pete obljetnice postojanja i rada DVD „Donau“, a koja će se održati 14.06.1997. godine.

Njemačko udruženje „Donau“ ističe da su ove manifestacije otvorene za sve građane, te da na njima srdačno očekuju sve posjetitelje. Ova udruga ujedno želi sa svim stanovnicima Vojvodine i Srbije izgraditi prijateljski odnos, ali isto tako očekuje i toleranciju prema pripadnicima svoje etničke zajednice. Udruga ima najviše problema oko financiranja svojih aktivnosti, obzirom da njemačka država vrlo malo pomaže, dok je ta pomoć od jugoslavenskih vlasti nikakva.

Obradio
Alexander Molzer

SRIJEMSKA KAMENICA (6.)

Kamenica pod turskom vlašću

Prema popisu iz godine 1702. pripadala je Kamenica spahiji Eminu, spadala je u Varadinsku nahiju, a ova u Srijemski Sandžak, koji je bio podređen kanjiškom belberegatu. Paša je stanovao u Iloku.

Tokom turskog vladanja nestalo je iz Kamenice sasvim katoličkog življa. Katolička je crkva bila porušena, a toranj ruševan. 1.

Pod Turcima ja Kamenica robovala 161 godinu, a oslobođena je skupa s Petrovaradinom 1687., ali je 1690. Turci ponovo osvajaju, no odmah slijedeće godine oslobođena je od carske vojske.

11. rujna 1694. Turci preko Kamenice udaraju na Petrovaradin, što potraje do 30. rujna, kad se Turci povlače.

2. kolovoza 1716. opet su Turci osvanuli u Kamenici i s Kameničkog drumu napali Petrovaradinsku tvrđavu.

5. VIII 1716. izvojsili su kršćani konačnu pobjedu i tako zauvijek prestaje turska vlast u Kamenici.

Turskom caru plaćao se harač od 3 forinte po svakoj kući, u Budim.

Kamenica u Austro-Ugarskoj

Poslije oslobođenja od Turaka, Kamenica je postala komoralno mjesto pod upravom Komore. 1702 obavili su u Kamenici popis Andrija Laboš, komoralni provizor u

Virovitici i Petar Antun Valter provizor u Petrovaradinu.

Glavni podatci popisa su slijedeći:

- Mjesto je udaljeno tričetvrt sata od Petrovaradina. Narod je katoličke vjere. Posjeda ima 40. Beskućnika koji su stanovali u tuđim kućama bilo je 24.

1. : Općinski kotar mogao se obići za tri sata hoda. Mjesto je graničilo na istoku s Petrovaradinom granicom Česme Potoka, Mišelukom, Šumarkom na Studenom dolu i s Kapetanovim vinogradom. Prijekim putem prema jugu pustarom Novo Selo, granicom brešća, Humka na Velikom brdu pa na Kraljev put, Lipu. Na ladnu vodu, sa zapadne strane graniči s mjestom Ledinci, krajnjom granicom Boske na Duboki potok do Božinog vinograda, a sa sjeverne strane graniči Dunavom.

Zemlje obrađene i neobrađene zajedno ima 716 jutara, žitom posejane 104 jutara, livada za 36 kosara, vinograda 80 motika, neziratne zemlje 440 jutara, pašnjaka 140 jutara, žironosnih šuma 180 jutara i za svoje potrebe 180 jutara.

U mjestu je bilo 7 konja, 65 volova, 25 krava, 50 teladi, 126 ovaca i koza, 11 svinja 29 košnica. Mlinova (vodenica) ima 4 - od ovih, jedna sa dva kotača je u kvaru.

Zgrada pravoslavne crkve i toranj su obnovljeni. Mjesto nema vašara, prevoza ni ribnjaka. Za vrijeme Turaka nije bilo rudokopa. Ništa nije poznato o kršćanskom feudalnom gospodarstvu.

Procjena mjesta iznosi; od 40 posjeda skupa s robom po posjedu 6 florentina i 24 krajcare. Za 26 naseljenika što u tuđim kućama stanuju iznosi za svakog pojedinca 9 dana rabote = 28 forinti i 8 krajcara, a porez od mlinova 6 forinti. Prihod od krčmara 20 forinti. Godišnja devetina 79 forinti. Ukupno 524 forinte i 31 krajcara.

Godine 1718. Kamenica je poput ostalih novoosvojenih srijemskih mjesta došla pod upravu Ratnog vijeća, jer srijemski posjedi Dvorskoj komori nisu mogli pod državnom upravom odbaciti većinu prihoda nego su se uslijed loše uprave pokazali deficiti. Komora je na javnim dražbama prodavala srijemske posjede. Tako je Kamenicu kupio barub Neffeln Đuro, ali nije došao u nju za svog života. Iza Neffelove smrti prešao je posjed oko 1750. godine na obitelj Marczibany de Pucho i Csoka. Livije Marczibany imao je samo ćerku Mariju, koju je oženio grof Gvido Karacsany, na kog je prešlo i vlasništvo. Poslije smrti grofa Gvida imanje je prešlo u ruke najstarijeg sina Kamila, koji je umro neoženjen 1908. godine. Poslije njegove smrti imanje je naslijedio mlađi brat Eugen, koji je ostao u posjedu do konca I. svjetskog rata.

Marko Kljajić

- Nastavit će se -

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO „MIROLJUB" (2.)

Bilo bi nepošteno misliti da je zbog političkih i nacionalnih razmimoilaženja unutar „Bunjevačkog kola", da su u njemu, posle osnivanja „Miro-ljuba", ostali isključivo konzervativni elementi, da među njima nije bilo čestitih i ispravnih ljudi. Mnogi od njih ostajući u „Bunjevačkom kolu", izražavali su time izuzetnu privrženost tradiciji svog naroda, smatrajući da su oni pravi", a ne neko drugi. Istina je da je nakon rascepa u „Kolu" ostalo manje članova, većinom zemljoradnika, bolje stojeće gazde, po koji službenik, trgovac, intelektualac ili radnik. Oni su nastavili životom na kakav su navikli, bilo je pojedinačnih optuživanja članova „Miro-ljuba" da su socijalisti, što ovi nisu bili, pa se čulo za njih da su „to ti što bi tili našu zemlju da dile". Za uzvrat Hrvati su Bunjevce iz „Kola" smatrali režimlijama i posle Prvog svjetskog rata nazivali ih radikalima, nisu bili za Bunjevačku šokačku stranku, koja je postala antiteza hrvatski orijentiranim masama.

Od 1937. godine mlađi članovi „Bunjevačkog kola" nastojali su da u prilično učmalu aktivnost unesu više života. Predsjednik omladinske sekcije postao je Ivan Matarić, bankarski službenik. S njim su od intelektualaca radili Ilija Paštrović, diplomirani pravnik, Josip Jasenović, učitelj, braća Žiga i Fanja Malbašić, službenici, jedno vreme diplomirani inženjer šumarstva Aleksandar Žuljević, učenik

Franja Štefatić, Franja Marković, te radnici Ivan Parčetić, Franja Gromilović, Đena Parčetić, Antun Braković, Ksaver Bošnjak, Koh Andrija, Paja Orsag, Julija Buligović, Franja Rudić, Sabo Šandor, braća Marko i Đura Đuran, i drugi. Oni su sa još osamdesetak mlađih članova učestvovali u radu pozorišne, dramske i kuglaške sekcije, priređivali su prela i zabave za „Divojački vašar" (na svetog Franju, 4. oktobra), u pozorištu prikazivali komade „Pokojnika", „Tri bekrije", „Ilijina ženidba". Kor je godišnje nastupao tri do četiri puta. Pripremao ga je Janoš Kiš, kao i Elemer Molnar. Hor nije imao više od 35 članova, mahom službenika, intelektualaca i radnika, jer zemljoradnička omladina zbog prirode svog posla nije stizala da se masovnije uključi u kulturnu aktivnost. Ali je ona posjećivala priredbe, naročito „Bunjevačko prelo". Mlađi su organizirali i izlete u Erdut.

Neki od mlađih članova „Bunjevačkog kola" su politički angažovani i na drugim stranama. U „Zidarski dom", gdje je sjedište Ujedinjenog radničkog sindikalnog saveza (URSS) i BOTIC-a (organizacija bankarskih i privatnih namještenika, službenika) odlazili su Ivan Parčetić, Franja Gromilović, Ivan Matarić ređe, kao što je njima u „Kolo" vraćao Stipan Pašalić, firmopisac, aktivista URSS-a i član Među-strukovnog veća, koje je objedinjavalo aktivnosti tri

različite sindikalne organizacije (treći su bili grafičari). Isto tako mladih Bunjevaca bilo je i u Omladinskom pokretu (OMPOK), koji je juna 1937. godine osnovan u Somboru. U upravi OMPOK-a nalazili su se Ivan Bošnjak, diplomirani pravnik, kao potpredsjednik, Ilija Paštrović, diplomirani pravnik i Ivan Parčetić, trgovački pomoćnik. Predsjednik OMPOK-a, društva čija je politička angažiranost bila isključivo sa antifašističkih pozicija, bio je liječnik dr. Đorđe Lazić, a sekretar Vera Gucunja, student medicine. Kala je ona otišla u Beograd sekretarsku dužnost primio je Ilija Paštrović. Osnivanje OMPOK-a išlo je preko više levoorijentiranih mladih intelektualaca iz Novog Sada, pa je jedan od njih, Nemanja Novaković, član KPJ, uspostavio kontakt sa Ilijom Paštrovićem, koji mu je bio školski drug, razmatrajući šta da se preduzme radi organizovanja OMPOK-a u Somboru i preko kojih lica. OMPOK je zabranjen 1939. godine. Njegova pozicija nije bila na liniji zvanične politike jugoslavenske vlade, koja se sve više orijentirala na fašističku Njemačku. Do zabrane članovi društva su organizirali u Trgovačkom kolu (nalazilo se na uglu Blagojevićeve ulice i Venca Vojvode Mišića) predavanja.

U vreme organiziranja i rada OMPOK-a Ivan Bošnjak nije bio među članovima „Bunjevačkog kola". On je

posle rescapa 1935. godine napustio „Kolo”, ali nije odmah pristupio „Miroljubu”, smatrajući da su maha uhvatili pojedini klerikalni elementi. Ali je kasnije pristupio „Miroljubu” i bio aktivan, pogotovo u omladinskoj sekciji, čiji je nešto kasnije postao i predsednik. Lično je učestvovao u akcijama da se članstvo „Bunjevačkog kola” pridobije za politiku Hrvatske seljačke stranke i „Miroljuba”; zbog toga je ponovo odlazio u „Kolo”, ali nije postignut nikakav sporazum ni napredak. Odnosi između dve društvene i političke organizacije Bunjevaca, koji se od 1936. godine strogo nacionalno razgraničavaju, nisu srdačni, premda je bilo slučajeva do se članstvo „mešalo”, idući jedno drugom na igranke i priredbe.

Otpor stavovima rukovodstva Hrvatske seljačke stranke pružili su mlađi članovi „Bunjevačkog kola”, na čelu sa Ivanom Matarićem i Ilijom Paštrovićem, koji je bio potpredsjednik omladinske sekcije. Mlađi su kritikovali jugoslavensko rukovodstvo HSS i dr. Vlatka Mačeka kao lidera zato što svojim opozicionarstvom prema jugoslavenskoj politici, prema Beogradu i drugim akcijama jugoslavenskog značaja, kako su mislili, ne koriste ni hrvatskom narodu niti Jugoslaviji kao nacionalnoj zajednici. Mladi Bunjevci u „Kolu” su smatrali da se apstiniranjem od jugoslavenskih zbivanja i problema otežava sređivanje međunacionalnih i društvenih zadataka, i zbog toga ne prihvataju stavove rukovodstva HSS kao ispravne i svoje. Mlađi su bili za suradnju sa Beogradom, a manje se orijentirali ka Zagrebu, u

jugoslavenstvu su nalazili izraz svog raspoloženja, a podjednako su udaljeni i od Srba i od Hrvata. Jugoslavenstvo proklamovano i naturivano na administrativni način kao da je godilo južnoslavenskom bunjevačkom nacionalnom elementu; mlađi što su ostali u „Bunjevačkom kolu” nisu htjeli da budu Hrvati. Čak su članove HSS i „Miroljuba” podrugljivo zvali križarima”. Iako odnosi nisu bili korektni, ipak do sukoba nikada među njima nije dolazilo. Zbog svoje orijentacije ka Beogradu i podržavanju jugoslavenske političke koncepcije mlađi Bunjevci su shvatani kao prosrpski elementi, da su čak i Srbi, što ovi odbijaju.

Mlađi u „Bunjevačkom kolu” su načisto da nemaju ničeg zajedničkog ni sa Mađarima, niti da njima pripadaju pojedini stariji koji su škole završili u vreme Austrougarske, poprimivši tako i mađarski nacionalni duh, iako su po svom poreklu bili Slaveni i Bunjevci. Ista vera sa Mađarima nije bila razlog da se zapostavlja bunjevačko nacionalno osjećanje, kakvog je raspoloženja bilo među izvjesnim starijim i bogatijim Bunjevcima. Stariji Bunjevci, neki od njih, su bili zadovoljni što su imali „Kolo” da bi se negdje sreli pijačnim danima i na praznike, da mogu razgovarati na svom jeziku; oni odnose nisu dalje videli od zajedničke pripadnosti katoličkoj vjeri sa Mađarima, i da su „onda jedno sa njima”.

Prividna konfuznost u „Bunjevačkom kolu” nadvladivana je zalaganjem mlađih, koji se u nacionalnom pogledu nisu vezivali ni za jednu od tri brojnije nacionalnosti u Somboru. Oni su čuvali tradiciju

svojih predaka, naglašavali značaj i potrebu vođenja jedinstvene jugoslavenske politike, ne nalazeći u izolaciji masa od stvarnosti ono što su drugi smatrali da je „bolja” politika. Ovakvo raspoloženje ni u kom slučaju nije vodilo ka zaključku da su članovi HSS i „Miroljuba” manje Jugoslavenski od Bunjevaca što su ostali u „Kolu” i u njemu i svojim koncepcijama tražili sadržinu rada. Tako nešto reći o Hrvatima u Somboru bilo bi ne samo neumesno, nego bi vređalo poštenje samih Bunjevaca i Hrvata. Ali, eto, sukob je izbio 1935. i 1936. godine, da bi mlađe snage u „Kolu” podvrgavale kritičkoj analizi sebe, svoje i ono što je bilo mimo njih a ticalo se jugoslavenske i lokalne stvarnosti.

Kada je avgusta 1939. godine došlo do sporazuma Cvetković-Maček, tada su i u Somboru zapažene izvjesne promjene, koje su ukazivale na mogućnost poboljšanja odnosa. Od oktobra 1940. godine Ivan Matarić je vršilac dužnosti predsednika (gradonačelnika) Sombora, umesto dr. Rade Stojkova koji se povukao zbog slabijeg zdravlja. Tada, dok je vršio dužnost predsjednika, Ivan Matarić je ne samo dobio pismo od predsjednika vlade Dragiše Cvetkovića da usklađuje svoje odnose sa Hrvatima, nego ga je posjetio i dr. Grga Vuković u ime lokalnog rukovodstva HSS, da bi preneo sugestije dr. Vlatka Mačeka, potpredsjednika Vlade, o potrebi suradnje na razini grada.

Mato Matarić

Više od filma

PUT ŽIVOTA

Da li je život - film ili je film - život, pitanje je koje se još više produbljuje nakon gledanja vrlo upečatljivog, za mnoge jedinstvenog, dokumentarnog filma „Testament Majke Tereze“.

U ovom filmu je na svojevrsan način dočarana životna filosofija, emocionalna snaga i bezgranična nada kojom se Majka Tereza kreće kroz život. Ovaj dokumentarac sadrži brojne odgovore poglavarice „Misionarki ljubavi“ osobno, na pitanja njemačkog novinara.

Njeni odgovori upućuju na ljubav i beskrajnu dobrotu. Kako i sam film dokazuje, testament Majke Tereze može se svesti samo na jednu rečenicu: „Ljubite jedni druge, kao što Isus ljubi vas“.

Ima li ljepšeg i korisnijeg dara od darivanja saznanja i iskustva kojim se netkome želi dobro, ali i više od sveg dobra - ljubav? Možemo od nekoga primiti dar koji košta mnogo novca, možemo oporukom, preko noći, postati bogati, a pri tom izgubiti nekog od svojih najdražih, isto tako možemo osjetiti sreću zbog stečenog bogatstva koja je po pravilu uvijek kratkotrajna, ali primiti oporuku koju netko nesebično zaviješta i daruje za svoga života kako bi nama bilo bolje, može samo onaj koji spoznaje veličinu i značaj darovanog.

Poglavarica „Misionarki ljubavi“ hrabrila je milijune ljudi koje svijet namjerno i bespoštedno zaboravlja. Budila je nadu svojim prisustvom učenjem i dobrotom tamo gdje su

već zaboravili da ona uopće postoji. Čudesno svjetlo zrači iz njenih očiju kad u ovom filmu govori o ljubavi: „Kad ljudi vole jedni druge približavaju se Bogu.“ To je jedna od njenih tajni i poruka.

Možda će se film „Testament Majke Tereze“ nekome učiniti nerealanim, ali ne treba zaboraviti da se u današnjem svijetu ljubav poima samo kao primanje i filozofska kategorija. Ali, uistinu, ljubav je prije svega nesebično davanje i žrtvovanje sa malo nade da će nam se ono vratiti istom mjerom. Takva ljubav koja traži nešto za uzvrat - bilo zahvalnost, bilo pokornost ili pak neku protu uslugu, nije ljubav već isključivo egoizam potrošački orijentiranog čovjeka za kojeg je ta ista ljubav roba.

Nasuprot ovome pak, stoji ljubav koja zrači iz očiju svake bore na licu Majke Tereze dok u dokumentarcu govori kako sve više ljudi pronalazi sebe vjerujući u vječnu ljubav. Stoga

u filmu svima poručuje: „Život je san, učini od njega stvarnost“. Doista, ona je svojim životom pokazala kako se ostvaruju snovi.

U filmu se može doznati kako je Majka Tereza od nekih krugova optuživana da je konzervativna i sa zaostalim religioznim uvjerenjima. Međutim, ako se zna da je uvijek nastojala biti tamo gdje je ljudima bilo najteže, da je bez obzira na godine, svojom nazočnošću i uzorom pomagala onima koji su do bola osjetili što znači biti zaboravljen od ljudi i prepušten beznađu, pitanje je tko uzima sebi za pravo da joj prigovara. Prigovaraju, kako se uočava, najviše oni kojima je novac mjerilo ljubavi, a posjedovanje znak utjecaja i moći. Za te i takve „izvor za sve žedne“ uvijek će ostati tajna, kao uostalom i načela Majke Tereze, jedna je od brojnih poruka ovog dokumentarnog filma gledatelju. „Guba je doista gotovo nepodnošljiva bolest, ali podjednako nepodnošljiv je i osjećaj ne biti ljubljen, ostavljen i nepoželjan. Osamljenost je gora od gube...“, govori u filmu Majka Tereza.

Gledajući i slušajući ovu krhku 86 godišnju staricu, ispunjenu neobjašnjivom duhovnom i moralnom snagom, istrajnošću i bezgraničnom ljubavlju za sve ljude, osjeća se da je Isus za nju odista početak i kraj, jedini i pravi put života, te je stoga i najbitniji element testamenta Majke Tereze.

BUNJEVAČKO BOCKALO

BAN BADAVA

Jedva smo se otresli zime, a i vrime je bilo jel meni, a činimisker i drugima ogriv je već na izmaku. Vrime se prolipčalo i počelo se radit, kad jevo ti ga na! Sveti Joso zagruvo, baš nako božijanski. Hajd sad, ko, ima suve slame i kuružnje u badnjovima, ni brigeše, al ko mora naleđi vuć, pa makar samo i do tvrđeg puta, taj je nagrajzo ko žuti maćak, a da ne kažem, ko mra tragaćati do salaša. Al pak, to sve ostaje na leđi al šta ćemo sa obradom zemlje? Niko novaca nema, a država muze. Ta nije što muze, već i uši zavrće onima koji se vućaju. Jeto baš Albe, prido svinje, a novaca ni od korova.

Drotoši iz Elektrovojvodine, ko lešinari, kruže mu više bandere! Moli on i kuka, kaže platiće on elektriku, samo da mu država plati cincokret, a zadruga svinje. Kažu oni, - poišće kamata- !

Pa sad, jesapim, samo mi koji plaćamo državi, zatežu nam i natežu kamatu, a ko će jedared već nategnit državu, da i ona izbulji oči i plati pošteno, čim štogod kupi?!

Al, sve je to ban badava što ja, a još više, oni učni divane priko novina i televizora. No sad priko ovi privatni novina još i moš kasti, al priko televizora, tako procide pripovitku i to na najgušće državno sito. Jeto, tijo i ja prodat telad. Bijo na hetiji da vidim kako se cine kreću. Očo sam biciglom, jel za onibus nisam imo novaca. Ta ne pitajte. Davno sam tiro biciglu i sav se našuljio. Bolje da su mi biciglu ukrali neg buđelar. Bicigla ni nako ne vridi Bog zna šta, a buđelar, da prostite, još ni toliko, al mene

je bilo zdravo sramota. Moram vam ovo ispriповidat, pa ako moždar pročita pošteni pronalazač mog buđelara (a našo ga u mom fardžepu) nek mi vrati vozačku i legitimaciju. Siroti pronalazač je mogo otić u zatvor ban badava, jel u buđelaru nije bilo ni seksera! Mošte mislit, kako me je sramota, pa još ako je kaki poznat! Taj me cigurno pcuje. Reskiro čovik robiju, a zašto? Za prazan buđelar? Da vam ne kažem šta misli o meni - Paor sa toliko zemlje i josaga, a pošo na hetiju brez dinara! Znete da još i sad pocrvenim, kad mi to padne na pamet.

Kako barem nisam političar, pa da imam kožu na obrazu, ko vo na vratu. Ještel primetili da je ikoji pocrvenijo? Hajd, ove nalickane maćukate - spikerks - oni pročitaju šta njim se da, pa nji još čovik i mož razumit, a i tako se lipo smiše, da je to milina, pa moro bi njim oprostot i kad bi znavo da znadu, da to što cvrkuću, nije istina; al ove bičine, s debelim vratovima, koje samo istežu, ko kljukana guska, e to je obaška sorta! Sve uvik okrenu u svoju hasnu. Vikali su prije koju godinu - triba štedit, nemamo električke, a elektriku su prodavali. Vikali su - sijte žito, jel neće bit kruva!- Ljudi posijali, pridali, a kad je tribalo platit, zvrć, kažu niste nas razumili, žita imamo i priviše, pa nam ne triba, al baš ako nemate di sa njim, mi ćemo kupit, a vama ćemo dat misto novaca šarene artije sa kojima samo porez mošte platit.

Ta i lanjska godina nija bila bolja.

Al država je velika keranda. Zna ona da paor svoju zemlju neće ostaviti pod ugar, već zadužit će se do gege, al posijaće. Znadu oni da je paoru gledat pustu njivu, ko golo dite u ladnoj vodi. Pa zato su i vratili zemlju, jel nisu znali šta će šnjom.

Vidite, postalo je „nobl“ zviždit, zvonit, grajiti i špancirati sokacima. Štrajguju doktori (valjdar njim otanjile plave kuferte, koje se nako, ko slučajno okliznu u džep), pa profesori, sad ne znam, jel zato što su nam dica glupava, pa ne razumidu vaki način gazdovanja, jel što nemadu platu kolika bi njim pasala. Đarski radnici to manje rade. Samo se osvećivadu da će i oni to radit, al što? Zatvoriće fabriku, a oni, ajd na Buvljak, jel po ćošama sokaka prodavat cigaretle, što uvoze ovi, veliki tata, sinovi.

A šta će mo mi?! Kako mi da štajkujemo? Da ne namirimo josag? da ne pomuzemo? da ne napojimo? Volijo bi ja vidit jednog gazdu, koji neće sve to uradit, jel gazdaricu, koja pilež neće sredit!!!

Nevolja je u tom, što paor proizvede više neg što mož potrošit, pa je primoran prodat višak, pa makar to bilo i ban badava.

Bać Stipan